

Statliga företag

Sammanfattning

2009 års redogörelse för statliga företag, vilken har överlämnats till riksdagen med regeringens skrivelse 2008/09:120, och en redogörelse från Riksrevisionens styrelse (2009/10:RRS5) angående regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB behandlas i betänkandet. Utskottet föreslår att båda dokumenten läggs till handlingarna.

I betänkandet behandlas vidare ett trettiotal motionsyrkanden. Frågor som tas upp gäller synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag, Vattenfall AB:s ställning och roll, LKAB:s avkastningskrav och riktlinjer för ersättning till ledande befattningshavare. Samtliga yrkanden avstyrks. Utskottet redovisar sin syn på statligt ägande. När det gäller Vattenfall hänvisar utskottet till de nya ägardirektiv för bolaget som regeringen aviserat och vikten av att dessa klargör bolagets roll och ställning. Beträffande statens ägarutövning i övrigt erinrar utskottet om de riktlinjer som Regeringskansliet tillämpar. I olika reservationer från företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet följs yrkandena upp.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Skrivelsen om statliga företag	7
Riksrevisionens styrelses redogörelse	8
Riksrevisionens granskningsrapport	8
Styrelsens överväganden	9
Motionerna	9
Inledning	9
Motioner om försäljning av företag med statligt ägande	10
Minskat försäljningsmandat	10
AB Svenska Spel	10
Lernia AB	11
SAS AB	11
Jämställdhet	11
Motioner om förvaltning av företag med statligt ägande	12
Vattenfall AB	12
LKAB	15
SJ AB och Teracom AB	16
Ersättning till ledande befattningshavare	17
Socialt ansvar	18
Vissa kompletterande uppgifter	18
Tidigare riksdagsbehandling	18
Granskning av konstitutionsutskottet	19
Information i budgetpropositionen	19
Redovisning i budgetpropositionen avseende politikens inriktning för företag med statligt ägande	19
Regeringens bedömning avseende Riksrevisionens rapport om försäljningen av Vin & Sprit	20
Redovisning i budgetpropositionen avseende genomgång av statligt ägda bolag	20
Aktuell debatt om Vattenfall	21
Information av statssekreterare Ola Alterå om Vattenfall	22
Interpellationer	22
LKAB	22
AB Svenska Spel	23
SAS AB	24
Ägarpolicy avseende förvaltningen av de statligt ägda företagen	25
Riksrevisionen	27
Utskottets ställningstagande	27
Inledning	27
Synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag	27
SAS AB	29
Vattenfall AB:s ställning och roll generellt	29
Vattenfall AB:s roll beträffande utfasning av kolkraft m.m.	30

LKAB	30
SJ AB och Teracom AB	31
Ersättning till ledande befattningshavare	31
Socialt ansvar	32
Reservationer	33
1. Synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag, punkt 1 (s, v, mp)	33
2. SAS AB, punkt 2 (mp)	35
3. SAS AB, punkt 2 – motiveringen (s, v)	36
4. Vattenfall AB:s ställning och roll generellt, punkt 3 (s, v, mp)	36
5. Vattenfall AB:s roll beträffande utfasning av kolkraft m.m., punkt 4 (mp)	38
6. Vattenfall AB:s roll beträffande utfasning av kolkraft m.m., punkt 4 – motiveringen (s, v)	40
7. LKAB, punkt 5 (s, v, mp)	40
8. SJ AB och Teracom AB, punkt 6 (v)	41
9. SJ AB och Teracom AB, punkt 6 – motiveringen (s, mp)	42
10. Ersättning till ledande befattningshavare, punkt 7 (s, v, mp)	42
11. Socialt ansvar, punkt 8 – motiveringen (s, v, mp)	44
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	45
Skrivelse 2008/09:120	45
Följdmotioner med anledning av skrivelse 2008/09:120	45
Redogörelse 2009/10:RRS5	46
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	46
<i>Bilaga 2</i>	
Företag med statligt ägande	49

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:Kr332 yrkande 2, 2009/10:N3 yrkande 1, 2009/10:N204, 2009/10:N290 och 2009/10:N366 samt lägger skrivelse 2008/09:120 och redogörelse 2009/10:RRS5 till handlingarna.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. **SAS AB**

Riksdagen avslår motion 2009/10:N232.

Reservation 2 (mp)

Reservation 3 (s, v) – motiveringen

3. **Vattenfall AB:s ställning och roll generellt**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:N4 yrkandena 1 och 2, 2009/10:N5 yrkande 1, 2009/10:N253 i denna del, 2009/10:N279, 2009/10:N371, 2009/10:N391, 2009/10:N392, 2009/10:N418, 2009/10:N473 yrkande 7, 2009/10:N479 och 2009/10:N487.

Reservation 4 (s, v, mp)

4. **Vattenfall AB:s roll beträffande utfasning av kolkraft m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:N5 yrkandena 2–6 och 2009/10:N429 yrkande 1.

Reservation 5 (mp)

Reservation 6 (s, v) – motiveringen

5. **LKAB**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:N3 yrkandena 2 och 3 samt 2009/10:N253 i denna del.

Reservation 7 (s, v, mp)

6. **SJ AB och Teracom AB**

Riksdagen avslår motion 2009/10:T426 yrkandena 16 och 60.

Reservation 8 (v)

Reservation 9 (s, mp) – motiveringen

7. **Ersättning till ledande befattningshavare**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:N3 yrkande 4 och 2009/10:N212.

Reservation 10 (s, v, mp)

8. Socialt ansvar

Riksdagen avslår motion 2009/10:C498 yrkande 3.

Reservation II (s, v, mp) – motiveringen

Stockholm den 11 februari 2010

På näringsutskottets vägnar

Carl B Hamilton

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carl B Hamilton (fp), Tomas Eneroth (s), Björn Hamilton (m), Hans Rothenberg (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Maria Plass (m), Jan Andersson (c), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Marie Weibull Kornias (m), Staffan Anger (m), Kent Persson (v), Liselott Hagberg (fp), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s), Eva-Lena Jansson (s) och Jan Erik Ågren (kd).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas

- regeringens skrivelse 2008/09:120 med 2009 års redogörelse för företag med statligt ägande,
- Riksrevisionens styrelses redogörelse 2009/10:RRS5 angående regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB,
- tre motioner som väckts med anledning av skrivelsen,
- 19 motionsyrkanden rörande statliga företag från allmänna motionstiden.

Riksrevisor Eva Lindström med medarbetare har inför utskottet lämnat information om Riksrevisionens granskningar av statliga företag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse och redogörelsen från Riksrevisionens styrelse till handlingarna. Vidare avslår riksdagen ett trettiotal motionsyrkanden om synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag, Vattenfall AB:s ställning och roll, LKAB:s avkastningskrav och riktlinjer för ersättning till ledande befattningshavare. Utskottet hänvisar till det arbete som bedrivs inom Regeringskansliet när det gäller styrning och förvaltning och till pågående beredning inom regeringen.

Jämför reservationerna 1 (s, v, mp), 2 (mp), 3 (s, v), 4 (s, v, mp), 5 (mp), 6 (s, v,), 7 (s, v, mp), 8 (v), 9 (s, mp), 10 (s, v, mp) och 11 (s, v, mp).

Skrivelsen om statliga företag

I skrivelse 2008/09:120 lämnar regeringen sin årliga redogörelse för förvaltningen av statens företagsägande. I redogörelsen, som lämnades till riksdagen i juli 2009, beskrivs utvecklingen under 2008 och t.o.m. juni 2009. I redovisningen ingår dels aktiebolag vars aktier förvaltas av Regeringskansliet, dels organisationen Svenska Skeppshypotekskassan. En förteckning över de företag som ingår i den statliga företagssfären återfinns i bilaga 2. Företagen har delats in i två grupper, nämligen företag som verkar under marknadsmässiga villkor och företag med särskilda samhällsintressen.

Systemet med årliga redogörelser från regeringen baseras på ett beslut av riksdagen våren 1981 (prop. 1980/81:22, bet. 1980/81:NU29). Redogörelsen har under åren utvecklats till både form och innehåll. Syftet är att ge en beskrivning över statens företagsägande och de värden som finns i de statligt ägda företagen. Verksamhetsberättelsen liksom delårsrapporterna finns tillgängliga på regeringens webbplats.

I verksamhetsberättelsen redogör regeringen för sina principer för ägarstyrning och hur förvaltningen och företagen utvecklats under året. De statligt ägda företagen förväntas vara föredömen när det gäller miljöansvar och socialt ansvarstagande. Enligt de riktlinjer för extern rapportering som regeringen beslutade om i november 2007 ska de statligt ägda företagen fr.o.m. räkenskapsåret 2008 presentera en hållbarhetsredovisning enligt internationella riktlinjer (Global Reporting Initiative) för redovisning av miljöansvar och socialt ansvarstagande, de s.k. hållbarhetsfrågorna. I ett avsnitt i verksamhetsberättelsen beskrivs utförligt arbetet och styrningen av

de statligt ägda företagen i detta avseende. Information om försäljningar som genomförts under den aktuella perioden redovisas vidare i verksamhetsberättelsen.

I avsnittet om den statliga ägarpolitiken finns information om Näringsdepartementets förvaltningskostnader för bl.a. interna kostnader och köpta tjänster. Uppföljning och utvärdering av ekonomiska mål, samhällsekonomiska mål och andra särskilda mål behandlas i ett särskilt avsnitt. I anslutning till detta redovisas en översiktlig tabell över beslutade mål och utfall. Presentationerna av de olika statliga företagen innehåller en ekonomisk redovisning, en presentation av företagets verksamhet och dess mål samt en utvärdering av det gångna året.

Riksrevisionens styrelses redogörelse

Riksrevisionens granskningsrapport

Riksrevisionen lade i juni 2009 fram en granskningsrapport (RiR 2009:9) om regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB. Försäljningen av Vin & Sprit genomfördes i två delar. Vin & Sprit, exklusive bolagets aktier i Beam, såldes genom auktion, medan Beamaktierna såldes i ett särskilt förfarande. Riksrevisionens övergripande slutsats är att försäljningsprocessen för auktionsprocessen genomfördes väl och att försäljningen av Vin & Sprit, exklusive Beamaktierna, gav ett gott ekonomiskt resultat. Granskningen har koncentrerats på försäljningen av Beamaktierna. Denna aktiepost representerade ett betydligt mindre värde i relation till värdet av försäljningen av Vin & Sprit men motsvarade ändå ett betydande belopp.

I rapporten betonar Riksrevisionen att det är viktigt att det även fortsättningsvis sker ett lärande inom regeringen och Regeringskansliet med hänsyn till de försäljningar som kan komma att genomföras. Detta föranleder Riksrevisionen att rekommendera att inför kommande försäljningar sammanställa och följa relevant ”best practice” för respektive typ av planerad transaktion. Denna ”best practice” bör baseras på andras erfarenheter av framgångsrika försäljningar och egna erfarenheter från tidigare försäljningar. Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser avseende försäljningen av aktierna i Beam föranleder Riksrevisionen att rekommendera följande:

- Regeringen bör i försäljningsarbetet ha en handlingsberedskap för att kunna dra fördel av gynnsamma marknadsförutsättningar genom att planera och genomföra affärsmässiga förhandlingar. En fortsatt utveckling av Regeringskansliets kompetens och arbetsformer är av central betydelse för att en sådan handlingsberedskap ska finnas.
- Regeringen bör säkerställa att Regeringskansliet i förekommande fall tydligt dokumenterar de förutsättningar och restriktioner i ett statligt bolags förvaltning som är av betydelse för eventuella framtida försäljningar.

- Regeringen bör redovisa försäljningarna till riksdagen på ett fullständigt och relevant sätt.

Styrelsens överväganden

Riksrevisionens styrelses överväganden i redogörelse 2009/10:RRS5 är baserade på den nyssnämnda granskningsrapporten. Styrelsen har funnit att slutsatserna av Riksrevisionens granskning bör överlämnas till riksdagen i form av en redogörelse.

Styrelsen påpekar att Riksrevisionens sammanfattande slutsats från granskningen är att försäljningen av Vin & Sprit var en väl genomförd försäljning som gav ett gott ekonomiskt resultat. Granskningen visar också att försäljningen i alla väsentliga delar planerades och genomfördes i enlighet med ”best practice”. Vid en jämförelse med den tidigare försäljningen av aktierna i Telia Sonera AB konstaterar Riksrevisionen att försäljningen av Vin & Sprit i flera avseenden genomförts på ett bättre sätt.

Styrelsen framhåller att Riksrevisionen däremot riktar kritik mot regeringen när det gäller redovisningen till riksdagen av försäljningen av Beamaktierna. Redovisningen av försäljningen var korrekt men inte fullständig, då bl.a. den realisationsförlust som uppstod inte redovisades eller kommenterades i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1). Granskningen av försäljningen i den här delen visar enligt Riksrevisionen att regeringens löpande förvaltning av de helägda bolagen behöver förbättras inför eventuella framtida försäljningar, bl.a. genom bättre dokumentation av förvaltningen.

Styrelsen anser att det är viktigt att resultatet av regeringens försäljning av statliga bolag följs upp och analyseras på det sätt som Riksrevisionen gjort i sin granskning av Vin & Sprit. Så snart som möjligt efter en försäljning behöver det göras en ingående genomgång och analys av försäljningsresultatet och försäljningsprocessens genomförande. En sådan information är viktig för att ge regeringen och Regeringskansliet behövliga erfarenheter och kunskap inför eventuella framtida försäljningar. Även riksdagen har ett behov av att ta del av en sådan information. Styrelsen anser således att Riksrevisionens granskning av försäljningen av Vin & Sprit är en värdefull information för såväl regeringen och Regeringskansliet som riksdagen.

Motionerna

Inledning

Tre motioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse. I betänkandet behandlas också ett tjugotal motionsyrkanden från allmänna motionstiden. I den följande redovisningen har yrkandena delats upp i två huvudgrupper, nämligen motioner om försäljning av statliga företag och motioner om förvaltning av statliga företag. Grupperna ska inte ses som

varandra uteslutande – t.ex. redovisas motionerna om Vattenfall samlat i gruppen om förvaltning av statliga företag, trots att vissa yrkanden avser avvisande av en försäljning av bolaget.

Motioner om försäljning av företag med statligt ägande

Minskat försäljningsmandat

I trepartimotionen 2009/10:N3 (s, v, mp) begärs ett tillkännagivande om att regeringens mandat att minska statens ägarandel i Posten AB, Nordea AB, Telia Sonera AB och SBAB bör begränsas. Motionärerna erinrar om att regeringen 2006 inledde arbetet med försäljningar av statliga företag och säger att regeringens långsiktiga mål är att alla statliga företag med verksamhet på konkurrensutsatta marknader ska säljas. De tre företagen Civitas Holding AB, Vin & Sprit AB och OMX AB är sålda. Även om den finansiella krisen har inneburit att de planerade försäljningarna delvis har bromsats upp har regeringen gått vidare med en försäljning av apotek och planer på en kommande börsintroduktion av Posten AB, säger motionärerna. De påpekar att företrädarna i utskottet för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet vid behandlingen av propositionen om samgåendet mellan Posten AB och Post Danmark A/S (prop. 2007/08:143, bet. 2007/08:NU13) våren 2008 ställde sig positiva till ett samgående som stärker Postens konkurrensmöjligheter. Dock avvisades regeringens planer på en börsintroduktion av det nya Posten (Posten Norden AB) inom fem år, och motionärerna föreslår därför nu att regeringens möjlighet enligt lagen (1996:159) om statsbudgeten (den s.k. budgetlagen) att utan riksdagens godkännande sälja aktier eller andelar i företag där staten har mindre än hälften av rösterna inskränks av riksdagen vad gäller Posten. Motionärerna föreslår vidare att riksdagen – på motsvarande sätt som förordas för Posten – ska inskränka regeringens mandat att ytterligare minska ägandet i Telia Sonera och Nordea samt återta bemyndigandet att sälja SBAB.

AB Svenska Spel

I två motioner förordas en försäljning av AB Svenska Spel. Det måste i princip finnas en invändningsfri motivering för samhällsnytta för att staten ska äga företag, sägs det i motion 2009/10:N366 (m). Tidigare har en del av vinsten från statens monopol på spelverksamheten överförs till Folkhälsoinstitutet för forskning kring spelberoende. Vid årsskiftet 2008/09 upphörde denna forskningsverksamhet. Därigenom upphör också, enligt motionärernas mening, det motiv som tidigare anförts för att staten som ägare till Svenska Spel ska behålla den aktuella marknaden som ett monopol. Det naturliga är att staten i ett första steg genomför en omreglering av spelmarknaden och därmed öppnar för andra aktörer som genom licenser uppfyller av staten uppställda kriterier, anför motionärerna. De menar dessutom att möjligheterna att avyttra statens ägande i Svenska Spel skyndsamt bör ses över.

Regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att se över hur det svenska spelmonopolet ska avvecklas och hur en försäljning av de statliga spelbolagen ska hanteras, anför det på motsvarande sätt i motion 2009/10:Kr332 (c). Spelmonopolet har hävdats vara nödvändigt för att skydda medborgarna mot spelberoende, påpekar motionärerna. Samtidigt avsätter Svenska Spel mindre pengar till förebyggande arbete avseende spelberoende och har en mer aggressiv marknadsföring än den som många av de privata och utlandsbaserade bolagen har, sägs det.

Lernia AB

I motion 2009/10:N204 (m) begärs ett tillkännagivande om att Lernia AB bör säljas. Lernia är ett helägt statligt företag som erbjuder kompetensförsörjning med tjänster inom bemanning, utbildning, rehabilitering och omställning till individer, företag, myndigheter och organisationer. År 2008 hade företaget en omsättning på drygt 2 miljarder kronor. Lernia är ett framgångsrikt företag på en växande marknad för bemannings- och utbildningstjänster men utan att ha något specifikt samhällsuppdrag, säger motionären. Han anser att det finns olika problem med det statliga ägandet. Ett är att staten är både beställare och utförare av utbildningar, samtidigt som den också har ansvar för att granska denna verksamhets kvalitet. Ett annat problem är att staten reglerar marknaden och därmed är både domare och spelare, vilket kan snedvrída konkurrensen. Ett tredje problem är att det statliga ägandet kan begränsa Lernias möjligheter att utveckla verksamheten. Ytterligare ett problem är att Lernia uppvisar underskott efter att tidigare ha varit ett av de mest vinstrika utbildningsföretagen, vilket åskådliggör det ekonomiska risktagande som ett statligt ägande innebär.

SAS AB

Regeringen bör göra en översyn av möjligheterna att vid lämplig tidpunkt sälja innehavet i SAS AB, anför det i motion 2009/10:N232 (m). Om staten ska äga ett bolag ska det finnas ett tydligt syfte för detta och det bör finnas ett mervärde för medborgarna, anser motionärerna. De menar att när det privata näringslivet lika bra eller bättre kan bedriva en verksamhet ska inte staten konkurrera. Det är orimligt att staten ska ha ägarintressen i ett flygbolag, vilket verkar på en konkurrensutsatt marknad som fungerar väl. Därmed finns det inget skäl för att skattebetalarna ska stå för risken genom att staten äger aktier i SAS, anför motionärerna.

Jämställdhet

I motion 2009/10:N290 (s) begärs ett tillkännagivande om att regeringen vid försäljning av statliga bolag bör se till att jämställdheten i dessa vidmakthålls och överväga åtgärder för att tillgodose detta. Statliga bolag har

varit de mest jämställda bland företag i Sverige, säger motionären. Hon befarar dock att det vid försäljningar finns risk att jämställdheten inom bolagen går förlorad.

Motioner om förvaltning av företag med statligt ägande

Vattenfall AB

Olika synpunkter och förslag beträffande Vattenfall AB framförs i tolv motioner.

I motion 2009/10:N4 (s, v) begärs två tillkännagivanden – om att Vattenfall ska kvarstå i statlig ägo och om att regeringen ska förtydliga Vattenfalls uppdrag att vara ledande i omställningen till en uthållig energiförsörjning. Vattenfall är ett mycket viktigt bolag genom den strategiska roll som bolaget kan spela i energiomställningen, varför bolaget bör kvarstå i statlig ägo, anför motionärerna. Vid flera tillfällen har det påtalats att Vattenfall inte följt intentionerna i 1997 års energipolitiska beslut, hävdas det. Vid bolagsstämman i april 2005 förtydligade den socialdemokratiska regeringen tillsammans med samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet Vattenfalls uppdrag genom ett tillägg i bolagsordningen med följande lydelse: ”Bolaget ska inom ramen för kravet på affärsmässighet vara det ledande företaget i omställningen till en ekologisk och ekonomisk uthållig svensk energiförsörjning.” Den granskning som Riksrevisionen gjorde 2007 av hur Vattenfall fullföljt detta förtydligande och utvecklingen i övrigt har visat på ett behov av ytterligare preciseringar av de samhällsmål som Vattenfall ska arbeta mot, anser motionärerna och föreslår att regeringen ytterligare ska klargöra innebörden av Vattenfalls uppdrag. Vattenfall bör kraftfullt kunna bidra till omställningen av energisystemet, och bolagets investeringar måste i en växande omfattning fokusera på förnybar energiproduktion. Vattenfall bör också ta ett större ansvar för investeringar i ny, förnybar energiteknik i pilot- och demonstrationsanläggningar för förnybara energikällor och i effektivare elöverföring. Vattenfall bör vidare vara en strategisk partner till basindustrin och kunna erbjuda sina industrikunder konkurrenskraftiga energipriser och energieffektiviseringstjänster. Ett tillägg av denna innebörd bör göras i Vattenfalls bolagsordning, anför motionärerna. Vattenfall bör vidare även i sin verksamhet utanför Sverige vara en ledande kraft i energiomställningen utifrån de olika marknadernas förutsättningar. För att tydliggöra att övriga delar av koncernen också omfattas av uppdraget att på respektive marknad vara ledande i omställningen till en hållbar energiförsörjning bör, enligt motionärerna, relevanta dotterbolags bolagsordningar anpassas till innebörden av tillägget i moderbolagets bolagsordning.

Ett tillkännagivande om Vattenfall med likartad innebörd som i den nyssnämnda motionen föreslås i kommittémotion 2009/10:N473 (s). Vattenfall bör kvarstå i statlig ägo och ges en tydlig roll i omställningen av energisystemet till förnybar energi, anför motionärerna. De bedömer att

den svenska elförsörjningen inte skulle bli bättre av att t.ex. ett tyskt bolag skulle äga Vattenfall, som har så avgörande betydelse för både elförsörjningen och energiomställningen. Vattenfall bör i stället, inom ramen för EU:s statsstödsregler och miljömässiga krav, möjliggöra Europas mest konkurrenskraftiga priser för den svenska elintensiva industrin, anser motionärerna.

Även i motion 2009/10:N253 (s) förordas att Vattenfall ska kvarstå i statlig ägo. Vattenfall ska bedrivas affärsmässigt och ges bästa förutsättningar för utveckling, men bolaget har också ett stort ansvar för att bidra till en långsiktigt hållbar samhällsutveckling, anför motionärerna. De anser att Vattenfall har en viktig roll när det gäller hur energi ska kunna produceras utan att negativt påverka klimat och miljö. Att Vattenfall är mycket välskött och varje år lämnar viktiga bidrag till välfärden är ett tillräckligt skäl för att bolaget även i fortsättningen ska kvarstå i statlig ägo, menar motionärerna.

I de två motionerna 2009/10:N279 (s) och 2009/10:N479 (s) begärs – med likartade motiveringar – ett tillkännagivande om statens uppdrag åt Vattenfall. Motionärerna påpekar att Vattenfalls verksamhet utomlands, främst i Tyskland, har fått kritik för utsläpp av koldioxid från bolagets kolkraftverk och för bristande säkerhet vid kärnkraftverket i Krümmeln. Vattenfall bör vara ledande i en energiomställning som tryggar tillgången på el och annan energi med en energiproduktion som har låg inverkan på hälsa, miljö och klimat och som gör det på internationellt konkurrenskraftiga villkor på alla marknader där företaget är verksamt, anför motionärerna. De föreslår att regeringen ska se över om Vattenfalls agerande faller inom ramen för bolagets uppdrag.

Regeringen bör ge Vattenfall i uppdrag att ta en större och mer aktiv roll i omställningen till ett mer hållbart samhälle, anför det i motion 2009/10:N418 (s). Motionärerna anser att Vattenfall bör ta ett större ansvar för investeringar i ny teknik, i pilot- och demonstrationsanläggningar för förnybara energikällor och i effektivare överföring av el. Vattenfall måste även i fortsättningen vara helägt av staten, anför motionärerna, med hänvisning till att bolaget har haft stor betydelse när det gäller energit utbyggnaden och kan förväntas komma att betyda mycket i den framtida energiomställningen.

I motion 2009/10:N487 (s) begärs ett tillkännagivande om Vattenfalls roll i energipolitiken. Vattenfall tecknar långsiktiga leveransavtal med svenska basindustrier, påpekar motionärerna. De menar att Vattenfall, som helägt statligt bolag, bör ha ett särskilt ansvar för att skärpa konkurrensen och bidra till konkurrenskraftiga elpriser. Dessutom bör Vattenfall bidra till att skapa en ny och förbättrad produktionskapacitet. Den verksamhetsinriktning som bolaget till stor del har när det gäller utveckling, forskning, ny teknik och klimatomställning måste fortsätta och utvecklas. Inte minst

mot bakgrund av Vattenfalls engagemang i Tyskland samt Nederländerna och Belgien måste företagets miljöprofil och bidrag till att minska koldioxidutsläppen stärkas, anser motionärerna.

I två motioner från samma motionär begärs tillkännagivanden av riksdagen i olika frågor som rör Vattenfalls verksamhet. Det gäller – i motion 2009/10:N391 (m) – att regeringen bör ge Vattenfall i uppdrag att använda en del av sina vinstmedel för att investera i ett nät av laddstationer för elfordon. Motionären ser el som framtidens energi för fordon. Det finns två problem med att få ut fler elfordon på marknaden – att batterikapaciteten måste utvecklas och att antalet laddstationer måste byggas ut, säger motionären. Han menar att en mindre del av Vattenfalls vinst bör användas för att bygga ut ett nät av laddstationer i alla städer och större orter. Det andra tillkännagivandet – i motion 2009/10:N392 (m) – gäller att Vattenfall, enligt motionären, bör avyttra sina anläggningar för produktion av kolkraft. Vattenfall är en av Tysklands och norra Europas största kolkraftsproducenter och har visserligen investerat i ny reningsteknik, men både kolbrytningen och kolkraftsproduktionen är synnerligen tveksamma ur miljösynpunkt, anser motionären. Han menar att för Sverige, som vill vara ett föredöme i miljöfrågor, är det olyckligt att ett statligt företag har denna roll i kolkraftsproduktionen i Europa. Vattenfall bör därför avskilja den del av verksamheten som producerar kolkraft och därefter avyttra den, och medlen bör i stället investeras i miljövänlig elproduktion.

Ett tillkännagivande om Vattenfall som ekologiskt och ekonomiskt energitjänstföredöme begärs i motion 2009/10:N371 (fp). Med hänsyn tagen till att Vattenfall är helägt av staten och till vikten av att den fossila användningen snarast bör fasa ut finns det skäl att se över Vattenfalls ägardirektiv, anför motionären. Hon anser att det av nya direktiv klart bör framgå att Vattenfall ska vara det ledande företaget i omställningen till ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt energisystem och att verksamheten ska stå i överensstämmelse med de av riksdagen antagna miljömålen.

I kommittémotion 2009/10:N5 (mp) begärs sex tillkännagivanden – om att regeringen ska förtydliga Vattenfalls uppdrag att vara ledande i omställningen till en uthållig energiförsörjning, om att regeringen ska ge i uppdrag till Vattenfall att snarast ta fram en tidsplan för fullständig avveckling av sin brun- och stenkolsanvändning i Tyskland och Polen fram till 2020, om att regeringen ska slå fast en årlig minskning av Vattenfalls koldioxidutsläpp som bolaget måste uppnå och som stämmer överens med Sveriges långsiktiga klimatmål, om att Vattenfalls verksamhet måste överensstämma med riksdagens beslutade miljömål och Sveriges internationella åtaganden på miljöområdet, om att Vattenfall ska avveckla sin kärnkraftsverksamhet i andra länder eftersom bolaget inte visat sig klara verksamheten med godtagbar säkerhet samt om att Vattenfalls budget för lobbyverksamhet ska särredovisas och hållas på en rimlig nivå.

Motiveringen till det förstnämnda yrkandet i motionen överensstämmer med den tidigare redovisade motiveringen till motsvarande yrkande i motion 2009/10:N4 (s, v).

Vidare uppmärksammas i motionen att Vattenfalls totala utsläpp uppgår till ca 100 miljoner ton koldioxid per år, ungefär dubbelt så mycket som vad hela Sverige släpper ut, vilket gör bolaget till ett av de bolag som har störst utsläpp i Europa. Detta står i skarp kontrast till att bolaget enligt riksdagsbeslut ska vara ledande i omställningen till ett förnybart och hållbart energisystem, säger motionärerna. De menar att Vattenfalls agerande har stor inverkan på vilken trovärdighet Sverige har i det internationella klimatarbetet och att regeringen bör kräva att Vattenfall tar fram en tidsplan för hur bolagets kolkraft i Tyskland och Polen kan avvecklas och ersättas med förnybara energislag. Ett bra sätt vore att ställa upp årliga mål för hur mycket Vattenfalls utsläpp av koldioxid måste minska och att dessa mål stäms av mot långsiktiga mål. Regeringen bör också kräva att Vattenfalls verksamhet överensstämmer med de miljömål som satts upp av regering och riksdag och mål som Sverige ställt sig bakom i internationella sammanhang, anför motionärerna. De påpekar att de kärnkraftverk som ägs och drivs av Vattenfall under lång tid har haft allvarliga säkerhetsbrister. Regeringen måste därför ge direktiv till Vattenfall att snarast avveckla sin kärnkraftsverksamhet i Tyskland och avbryta planerna på att köpa in sig i eller bygga ut kärnkraft i andra länder. Då Vattenfall är ett helstatligt bolag är det väsentligt att bolaget inte internationellt driver en egen linje som strider mot den som Sverige företräder, anför motionärerna slutligen och anser att regeringen bör kräva att Vattenfall tydligt redovisar sin budget för lobbyverksamhet och representation och att de budskap som bolagets ledning framför stämmer överens med ägarens, den svenska staten.

I en annan kommittémotion från Miljöpartiet, motion 2009/10:N429, begärs ett tillkännagivande om större krav på Vattenfall att fasa ut fossila bränslen. Staten har som ägare av Vattenfall ett ansvar för de miljöskador och sociala effekter som bolagets verksamhet orsakar i de länder där bolaget verkar, anför motionärerna. De anser att Vattenfall kraftigt måste minska sina koldioxidutsläpp och omedelbart avbryta sina investeringar i nya kolkraftverk. På sikt måste bolagets kolkraft i Tyskland och Polen avvecklas, samtidigt som Vattenfalls satsning på förnybar energi måste öka markant, säger motionärerna.

LKAB

I trepartimotionen 2009/10:N3 (s, v, mp) begärs två tillkännagivanden om LKAB. Det ena gäller att LKAB bör kvarstå i statlig ägo och det andra att bolagets ansvar för de samhällen som påverkas av gruvverksamheten bör beaktas när avkastningskravet fastställs. LKAB förvaltar värdefulla naturresurser med stor påverkan på de närliggande samhällena, konstaterar motionärerna och anser att LKAB därför ska kvarstå i statlig ägo. LKAB har beslutat att anlägga en ny huvudnivå i Kiruna respektive Malmberget, vil-

ket kommer att innebära stora nyinvesteringar som är positiva för trakten, samtidigt som stora delar av Kiruna och hela Malmberget måste flyttas på grund av den ökade rasrisken, säger motionärerna vidare. De menar att staten på ett mer aktivt sätt än vad som sker genom Malmfältsgruppens arbete bör ta ansvar för utvecklingen på de berörda orterna. Detta kan enklast ske genom att regeringen vid bedömning av avkastningskravet på LKAB beaktar företagets förutsättningar för att bidra till nödvändiga anpassningsåtgärder med anledning av gruvverksamheten i Malmberget och Kiruna.

Även i motion 2009/10:N253 (s) förordas att LKAB kvarstår i statlig ägo. LKAB ska bedrivas affärsmässigt och ges bästa förutsättningar för utveckling, men bolaget har också ett stort ansvar för att bidra till en långsiktigt hållbar samhällsutveckling, säger motionärerna. De anser att det är viktigt med ett statligt ägande för att ha kontroll över hur samhällsomvandlingen ska kunna ske på ett för människorna i den berörda bygden rimligt sätt. Att LKAB är mycket välskött och varje år lämnar betydande bidrag till välfärden är ett tillräckligt skäl för att bolaget även i fortsättningen ska kvarstå i statlig ägo, anför motionärerna.

SJ AB och Teracom AB

I partimotion 2009/10:T426 (v) begärs tillkännagivanden om att avkastningskraven till ägaren, dvs. staten, för SJ AB och Teracom AB ska avskaffas och att lönsamhetsmålen för de båda bolagen ska minskas till 5 %. När det gäller SJ sägs att bolaget genom olika trafikpolitiska beslut har förändrats från att tidigare ha varit en samhällsnyttighet till att nu ha som främsta mål att gå med företagsekonomisk vinst. Även om det inte går att göra en rättvis jämförelse med den danska motsvarigheten, eftersom den är ett affärsverk, kan noteras att den danska staten varje år tillför det danska affärsverket 4 miljarder danska kronor, anför motionärerna. De menar att avkastningskravet för SJ har lett till en stark fokusering på att skapa vinst och att inriktningen har varit att konkurrera med flyget om höginkomsttagarnas resor och om tjänsteresorna. Avkastningskravet har också gjort att SJ har prioriterat ned förhållandevis lågtrafikerade banor på landsbygden, påstår motionärerna. För att tågtrafikens marknadsandel ska kunna öka måste priset för tågbiljetter bli lägre. Om avkastningskravet togs bort skulle SJ ha större möjlighet att kunna dels sänka priserna på biljetterna, dels reinvestera i nya tåg och vagnar, anför motionärerna.

När det gäller Teracom anser motionärerna att regeringen bör minska lönsamhetsmålet till 5 % och avskaffa utdelningsmålet, för att möjliggöra utbyggnad av bredbandsnät i landet. Teracom, som ägs till 100 % av staten, distribuerar radio och tv till hushållen via en rikstäckande infrastruktur, där kunderna är public service-bolag och kommersiella bolag.

Ersättning till ledande befattningshavare

I trepartimotionen 2009/10:N3 (s, v, mp) efterfrågas skärpta riktlinjer för ersättningar till ledande befattningshavare i de statliga företagen. Ett av de största problemen med rörliga ersättningar är att det är mycket svårt att skapa ett system som fångar upp enbart bolagsledningens effekter på företagets resultat, säger motionärerna. År 2003 införde den dåvarande regeringen riktlinjer för ersättningarna inom de statliga bolagen som innebar ett generellt motstånd mot s.k. incitamentsprogram och att eventuella sådana borde omfatta alla anställda, dock inte koncernchefen eller vd. Bonus fick inte betalas ut under de år bolaget redovisade förlust, ett maxbelopp för rörlig ersättning motsvarande två månadslöner fastställdes och det skulle finnas en tidsbegränsning i incitamentsprogrammen. I juli 2008 införde den nuvarande regeringen nya riktlinjer, som innebar att det generella motståndet mot bonusar i statliga företag togs bort, kretsen av personer som kunde ta del av bonussystem utvidgades till att även omfatta personer i ledande ställning, taket för den rörliga ersättningen höjdes från två till max fyra månadslöner, regeln om att ingen bonus ska utgå för de år då bolaget redovisar förlust avskaffades och kravet på tidsbegränsning av incitamentsprogrammen togs bort. I april 2009 ändrade regeringen åter riktlinjerna, så att de högsta cheferna i statligt ägda företag enbart ska ha fast ersättning. För annan personal kvarstår dock möjligheten till bonussystem. Motionärerna välkomnar regeringens nya riktlinjer, som ses som en reträtt från den tidigare linjen. Fortfarande finns det dock en hel del luckor och oklarheter, bl.a. beträffande hur regeringen ska se till att en omförhandling av aktuella avtal inte innebär att den rörliga lönen ersätts av en motsvarande höjning av den fasta lönen, menar motionärerna. De vill att åtgärder vidtas för att stoppa möjligheten att ersätta bonussystemen med höga löneökningar när de rörliga ersättningarna slopas. De anser vidare att det av riktlinjerna tydligt bör framgå att löneökningstakten för ledande befattningshavare ska vara måttfull och i samklang med den generella löneutvecklingen på arbetsmarknaden. Motsvarande bör gälla avseende pensionsförmåner och andra ersättningar. Riktlinjerna bör även skärpas genom införande av tidsbegränsning för eventuella rörliga ersättningar till övrig personal samt att sådana rörliga ersättningar ska omfatta alla anställda i företaget undantaget de ledande befattningshavarna, anför motionärerna.

Det bör sättas ett lönetak i de statliga bolagen, anför det i motion 2009/10:N212 (m). Flera chefer i den statliga förvaltningen har en högre lön än statsministern, vilket är felaktigt, säger motionären. Det bör, enligt hans mening, finnas ett lönetak som gör att ingen statlig chef har högre lön än statsministern. Regeringen bör uppmana styrelser i statliga bolag att visa omdöme då löner sätts.

Socialt ansvar

Riksdagen bör uppmana regeringen att se till att de statliga bolagens arbete med socialt ansvar, mänskliga rättigheter och etik utvärderas och granskas externt och att denna process blir transparent, anfördes det i motion 2009/10:C498 (mp). I rapporter från Amnesty (Business Group) får staten och bolagen kritik för avsaknaden av en etikpolicy som hanterar de risker som bolagen utsätter sig för när de verkar på den globala marknaden, säger motionären. Staten kritiseras också för att den etikpolicy som företagen har inte följs upp. Regeringen har i sin ägarpolitik uttalat att alla statliga bolag ska ha en etikpolicy, påpekar motionären, men trots detta har fortfarande inte alla statliga bolag en sådan policy. Riksrevisionen har kritiserat regeringen för att riktlinjerna till de statliga bolagen beträffande deras samhällsuppdrag är otillräckligt formulerade, sägs det.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Under föregående riksmöte behandlade utskottet frågor om statliga företag i två betänkanden i december 2008, nämligen ett motsvarande det här aktuella betänkandet (bet. 2008/09:NU4) och ett betänkande om anslagen inom utgiftsområde 24 Näringsliv (bet. 2008/09:NU1). En redogörelse från Riksrevisionens styrelse angående Vattenfalls preciserade uppdrag från 2005 (2007/08:RRS25) behandlades av utskottet i november 2008 i anslagsbetänkandet om utgiftsområde 21 Energi (bet. 2008/09:NU3), där också motioner rörande Vattenfall behandlades. Under hösten 2008 behandlade utskottet därutöver två frågor om kapitaltillskott till statliga företag. Det rörde sig om ett kapitaltillskott till Almi Företagspartner AB med 2 miljarder kronor och ett kapitaltillskott till AB Svensk Exportkredit med 3 miljarder kronor (prop. 2008/09:73, bet. 2008/09:FiU17, yttr. 2008/09:NU4y). Som en del av stärkta insatser för fordonsindustrin behandlade utskottet vidare i december 2008 förslag om att inrätta statliga bolag som ska bedriva forsknings- och utvecklingsverksamhet och annan verksamhet inom fordonsklustret och att ge de berörda bolagen ett kapitaltillskott med 3 miljarder kronor (prop. 2008/09:95, bet. 2008/09:FiU19, yttr. 2008/09:NU6y). Våren 2009 behandlade utskottet ett förslag från regeringen om att den för statens räkning skulle få delta i en nyemission i SAS genom att teckna aktier upp till ett belopp om högst 1,3 miljarder kronor och att dessa medel skulle anvisas på tilläggsbudget för 2009 (prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40, yttr. 2008/09:NU7y). Under innevarande riksmöte har utskottet behandlat regeringens förslag om bemyndigande att minska eller öka statens ägande i AB Svensk Bilprovning och att ge bolaget ett nytt uppdrag (prop. 2009/10:54, bet. 2009/10:NU10).

Granskning av konstitutionsutskottet

Till konstitutionsutskottet har lämnats in anmälningar rörande företag med statlig ägande, vilka kommer att behandlas våren 2010 i granskningsbetänkande 2009/10:KU20. Det rör sig om två anmälningar (s, v, mp respektive s) om regeringens styrning av Vattenfall, en anmälan (s, v, mp) om regeringens styrning av Apoteket AB och en anmälan (s) om regeringens beredning av beslut om nya riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande.

Information i budgetpropositionen

Redovisning i budgetpropositionen avseende politikens inriktning för företag med statligt ägande

I budgetpropositionen för 2010 finns under avsnittet Politikens inriktning (prop. 2009/10:1 utg.omr. 24 s. 61) ett avsnitt om statliga företag med rubriken Aktivt ägande med värdeskapande i fokus. Där sägs att staten är en betydande ägare av företag i Sverige och att företagen representerar stora värden och är stora arbetsgivare. Ytterst ägs företagen av alla svenska medborgare gemensamt. Staten har därför ett stort ansvar att vara en aktiv och professionell ägare.

Regeringens övergripande mål för förvaltningen är att skapa värde och i förekommande fall se till att de uttryckta samhällsintressena infrias. Det är viktigt att staten hanterar sin ägarroll på ett ansvarsfullt sätt. Så länge företagen ägs av staten ska den aktiva förvaltningen ske på ett professionellt sätt med värdeskapande som övergripande mål. För de företag där det finns ett försäljningsmandat inbegriper den aktiva förvaltningen även att förbereda och strukturera dem inför försäljning.

Regeringen anser att det statliga ägandet av företag ska minska. Regeringen begärde och fick våren 2007 riksdagens bemyndiganden att avveckla statens ägande i sex företag (prop. 2006/07:57, bet. 2006/07:NU16). Avseende övriga företag gör regeringen en genomgång för att pröva skälen till ett fortsatt statligt ägande. Med stöd av de nämnda bemyndigandena har regeringen hittills under mandatperioden sålt statens innehav i OMX, Vin & Sprit och Civitas Holding som ägde Vasakronan samt minskat ägandet i Telia Sonera. Försäljningsintäkterna från hittills genomförda försäljningar, som uppgår till 98,9 miljarder kronor, har använts för att minska statsskulden. Enligt Riksgäldskontorets bedömning blir den uppskattade årliga besparingen på räntekostnader för statsskulden ca 3,7 miljarder kronor, beräknad utifrån den genomsnittliga kostnaden för statsskulden de senaste fem åren.

I samband med den omreglering som genomförts för att möjliggöra för nya aktörer att etablera sig på apoteksmarknaden har ägandet och verksamheten i Apoteket AB omstrukturerats. Totalt kommer drygt 460 apotek att

säljas till stora och medelstora köpare, medan 150 apotek kommer att överföras till ett nyinrättat bolag som ska kunna ha enskilda entreprenörer som delägare.

Regeringens bedömning avseende Riksrevisionens rapport om försäljningen av Vin & Sprit

I budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 24 Näringsliv s. 47) konstaterar regeringen beträffande Riksrevisionens rapport (RiR 2009:9) att Riksrevisionens granskning visar att regeringens försäljning av Vin & Sprit genomfördes väl och med gott ekonomiskt resultat. Försäljningen uppfyllde de uppställda målen och genomfördes i enlighet med vald försäljningsprocess. Vidare delar regeringen Riksrevisionens uppfattning om att metoden för planering och genomförande bidrog till att de rådande gynnsamma marknadsförutsättningarna kunde utnyttjas.

När det gäller försäljningen i stort görs dock tillägget att vissa moment i transaktionen rent tekniskt var mycket komplicerade. Inte desto mindre bör höga krav ställas på redovisningen av måluppfyllelse, effekter på statsbudgeten samt effekter på statens kapital (tillgångar och skulder) till riksdagen. Beträffande metod och transaktionstekniska detaljer för särskiljningen av Beamaktierna från Vin & Sprit påverkar detta dock inte de totala effekterna på erhållet pris och inte heller minskningen av statsskulden. Regeringen arbetar emellertid kontinuerligt bl.a. med att förbättra såväl riktlinjer för dokumentation inom Regeringskansliet som återrapporteringen till riksdagen.

Redovisning i budgetpropositionen avseende genomgång av statligt ägda bolag

I budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 24 Näringsliv s. 48) redovisar regeringen att ambitionen att minska det statliga ägandet ligger fast. Arbete med bolagsgenomgångar pågår, varvid skälen för och emot ett statligt ägarengagemang vägs. Resultaten av genomgångarna kan innebära att regeringen kommer att lämna förslag till riksdagen om avyttring av hela eller delar av statligt ägda bolag samt om förändringar eller förtydliganden av vissa statligt ägda bolags uppdrag. Redovisningen till riksdagen kommer i dessa fall att ske per företag och i takt med att den individuella genomgången är klar. I fråga om försäljning innebär beredningsprocessen att varje försäljning anpassas till det rådande marknadsläget, så att en försäljning ska ge bästa möjliga affärsmässiga utfall för skattebetalarna. Förvaltningen av statligt ägda företag påverkas av det ekonomiska läget, vilket för närvarande är osäkert och svårbedömt. I den rådande finanskrisen har kreditmarknadens funktionssätt påtagligt försämrats, vilket lett till avsevärt färre företagstransaktioner. Regeringen agerar i varje enskilt fall som en ansvarsfull säljare, på motsvarande sätt som reger-

ingen också agerar som en ansvarsfull ägare, med värdeskapande som övergripande mål till dess en försäljning är genomförd, t.ex. genom att ge bolagen goda förutsättningar för utveckling.

I budgetpropositionen lämnas vidare en redogörelse för ett antal förslag om förändringar och förtydliganden avseende statligt ägda företag som har lämnats till riksdagen under mandatperioden och pågående arbete. Det gäller följande: sammanslagningen mellan Posten AB och Post Danmark A/S 2008 till det svensk-danska företaget Posten Norden AB, vilken slutfördes den 24 juni 2009; ett vidgat uppdrag för Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB), som riksdagen beslutade om i april 2009; omstrukturering av industriforskningsinstitutet i anslutning till RISE Research Institutes of Sweden; överlåtelse av aktierna i Kasernen Fastighets AB till Vasallen AB; fördjupad genomgång av Teracom AB; översyn av lämplig ägarstruktur i AB Svensk Bilprovning; omstrukturering av ägandet och verksamheten i Apoteket AB i samband med den genomförda omregleringen av apoteksmarknaden; bolagisering vid årsskiftet 2008/09 av affärsenheterna Vägverket Produktion (numera Svevia AB) samt Vägverket Konsult och Banverket Projektering (numera Vectura Consulting AB). När det gäller Vattenfall sägs i budgetpropositionen att regeringen ser över Vattenfalls inriktning och att en strategidialog har inletts med bolaget med målet att tydliggöra ägarstyrningen av Vattenfall. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett förtydligt uppdrag som speglas i en för Vattenfall, såsom ett europeiskt energibolag, mer ändamålsenlig bolagsordning. Som regeringen informerat om i budgetpropositionen för 2007 är det inte aktuellt med en försäljning av Vattenfall, sägs det.

Aktuell debatt om Vattenfall

En aktuell debatt om regeringens styrning av Vattenfall ägde rum i riksdagen den 20 november 2009. Näringsminister Maud Olofsson sade att regeringen styr Vattenfall genom att tillsätta en styrelse och en ordförande, genom formella direktiv i bolagsordningens ändamålsparagraf eller andra skriftliga dokument och genom dialog med bolaget. En viktig del i ägarstyrningen är att styrelsen och ledningen kommunicerar med ägaren när det görs strategiska förändringar av bolaget. Våren 2008 beslutade Vattenfalls styrelse om en ändring som innebar att de bolag som Vattenfall ägde i Tyskland skulle tas in i Vattenfallskoncernen. Då uppstod det fullständiga ansvarsgenombrottet när det gäller ägandet av kärnkraftverk i Tyskland. Eftersom det rörde sig om större förändringar i bolagen hade Vattenfalls ledning en skyldighet att kommunicera med ägaren, vilket inte skedde, sade näringsministern. Regeringen har gett styrelsen i uppdrag att den ska återkomma med en redovisning av konsekvenserna av den genomförda bolagsförändringen.

Inom Näringsdepartementet påbörjades ett strategiarbete rörande Vattenfall hösten 2008, vilket fortsatte våren 2009. Detta arbete fullföljdes med att statssekreterare Ola Alterå, Näringsdepartementet, vid Vattenfalls bolagsstämma våren 2009 informerade ledningen för Vattenfall om ägarens prioriteringar. Lönsamheten ska förbättras och det ska ske en konsolidering, Vattenfall ska ta en ledande roll i den globala – främst den europeiska – klimatomställningen och Vattenfall ska återställa förtroendet för varumärket. Detta budskap har varit fullständigt klart för styrelsen och vd, sade näringsministern. Hon uppgav att detta ska skrivas in i ägardirektiven.

Information av statssekreterare Ola Alterå om Vattenfall

Statssekreterare Ola Alterå lämnade vid utskottets sammanträde den 1 december 2009 information om Vattenfall. När det gäller det statliga ägandet av Vattenfall sade han att det inte är aktuellt att ompröva detta under innevarande mandatperiod. I den genomgång av Vattenfall som påbörjades hösten 2008 är det tre delar som lyftes fram som centrala. Den ena gäller att inriktningen nu ska vara konsolidering och ordning och reda i verksamheten efter den stora expansion som Vattenfall tidigare har haft. Den andra delen gäller klimatutmaningar och energiomställning. Regeringen ska inte bedriva politik via Vattenfall. Bolaget ska vara ledande i omställningen mot de s.k. 2020-målen (minskning av EU:s utsläpp av växthusgaser med 20 % till 2020 samt mål på 20 % till 2020 på EU-nivå för energieffektivisering respektive förnybar energi), inte bara i Sverige utan också i Europa. Den tredje delen gäller att Vattenfall måste återställa förtroendet för sitt varumärke. Statssekreteraren noterade också att styrelsen för Vattenfall successivt har förnyats.

När det gäller ägardirektiv för Vattenfall sade statssekreteraren att det är riksdags- och regeringsbeslut som är grunden. Regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen i frågan under innevarande riksmöte.

Interpellationer

Näringsminister Maud Olofsson besvarade den 21 december 2009 gemensamt tre interpellationer om Vattenfall – en (ip. 2009/10:119) av Alf Eriksson (s) om ägandet av Vattenfall, en annan (ip. 2009/10:145) av Kent Persson (v) om Vattenfalls FoU-program och en tredje (ip. 2009/10:171) av Eva-Lena Jansson (s) om styrningen av Vattenfall.

LKAB

Riksdagen avslög hösten 2008 motionsyrkanden rörande LKAB:s avkastningskrav liknande det här aktuella i motion 2009/10:N3 (s, v, mp). Utskottet redovisade (bet. 2008/09:NU4 s. 16) att regeringen 2006 inrättade en organisation – Malmfältsgruppen – som stöd för processen när det gäller flyttning av delar av Kiruna och Malmberget. Malmfältsgruppens

syfte är att vara ett forum för dialog i övergripande frågor som rör gruvnäringens tillväxt i Malmfälten och de förändringar i Kiruna och Malmberget som kan bli aktuella till följd av gruvverksamheten och planerade nyinvesteringar. Gruppen består av företrädare för Regeringskansliet och för berörda kommuner, företag, myndigheter, organisationer, samebyar m.fl. intressegrupper. Näringsminister Maud Olofsson och infrastrukturminister Åsa Torstensson ingår i Malmfältgruppen, den förstnämnda som ordförande.

Inom Regeringskansliet inrättades vidare 2006 en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att koordinera samarbete och effektiv handläggning inom Regeringskansliet av ärenden med anknytning till LKAB:s gruvverksamhet och planerade investeringar vid gruvorna i Kiruna och Malmberget. Genom ett regeringsbeslut i februari 2009 utvidgades arbetsgruppens uppgift till att följa hur gruvverksamheten påverkar förutom Kiruna och Gällivare kommuner även Pajala kommun.

Beträffande LKAB:s ansvar för samhällsomvandlingen gäller att bolaget, enligt uppgift från Näringsdepartementet, för en kontinuerlig dialog om denna med berörda intressenter i både Kiruna och Malmberget. I takt med överenskomna avtal avsätter LKAB medel för att infria åtaganden. Hittills har företaget finansierat kostnader och avsättningar för samhällsomvandlingen på närmare 3 miljarder kronor. Till detta kommer bolagets egna kostnader för järnväg på omkring 1 miljard kronor. LKAB avsätter, enligt departementet, medel för sina åtaganden enligt överenskomna avtal och enligt ansvaret i relevanta lagar, bl.a. minerallagen (1991:45).

Den utdelningspolicy som regeringen fastställt för LKAB innebär att utdelningen långsiktigt ska utgöra 30–50 % av resultatet efter skatt och ska anpassas till den genomsnittliga resultatnivån över en konjunkturcykel. Ägaren staten har att inför varje årsstämma efter förslag från styrelsen bedöma och fastställa lämplig utdelningsnivå. Ägarens syn är att LKAB ska ha en kapitalstruktur som möjliggör att bolaget infriar sina åtaganden.

AB Svenska Spel

I två motioner förordas en försäljning av Svenska Spel. Förslagen tar sin utgångspunkt i synen på spelmonopolet.

Inom riksdagen ansvarar kulturutskottet för frågor som rör spelverksamhet.

Spelutredningen (särskild utredare: chefsjuristen Jan Nyrén) tillsattes i juni 2007 med uppdrag att föreslå en långsiktigt hållbar svensk spelreglering. I uppdraget har ingått att föreslå en uppstramning och modernisering av spelregleringen i syfte att stärka de allmänna skyddssyftena som svensk spelreglering bygger på, att kartlägga i vilken utsträckning vissa spel kan anses framkalla spelberoende och att de mest problematiska spelen endast ska kunna bedrivas i strikt reglerade former samt att bedöma om det av EG-rättsliga, tekniska eller andra skäl inte är möjligt att strama upp nuvarande

regelverk och i så fall föreslå ett delvis nytt system som också inbegriper andra aktörer än befintliga. Uppdraget har också omfattat frågor om vård och behandling samt forskning om spelberoende. Spelutredningen presenterade sitt betänkande En framtida spelreglering (SOU 2008:124) i december 2008.

Spelutredningens utgångspunkt för en framtida spelreglering är att Sverige alltjämt ska ha en nationell reglering av spel. Denna reglering bör vara en förbudslagstiftning som bygger på principen att alla lotterier i Sverige kräver tillstånd och att alla tillstånd står under offentlig kontroll. Regleringen syftar till att upprätthålla svensk spelpolitik som har till mål att motverka spelberoende och kriminalitet. Spelregleringen ska fortfarande bygga på ensamrätter för spel.

Utredningen konstaterar bl.a. att den nu gällande spelregleringen är i överensstämmelse med EG-rätten. Detta får till följd att även en reglering byggd på ensamrätter är förenlig med EG-rätten. Spelutredningen bedömer att de mest problematiska spelen är spel på värdeautomater, kasinospel och interaktiva internetspel (bl.a. internetpoker och internetbingo). Dessa spel föreslås därför vara förbehållna det statsägda bolaget Svenska Spel.

Spelutredningen föreslår två alternativ för en framtida spelreglering. Det första alternativet innebär att den nuvarande spelregleringen behålls men stramas upp med syfte att motverka spelberoende och motverka brott. För att möta problemet med okontrollerat spelande på utländska webbsidor föreslår utredningen som ett andra alternativ att man öppnar viss tillståndsgivning för nya aktörer. Tillstånden föreslås omfatta vadhållning (oddsspel och tipsspel) med undantag för vadhållning i samband med hästtävlingar. Förslaget innebär att Svenska Spel inte längre bör bedriva sådan vadhållning som öppnats för nya aktörer. Utredningen föreslår dock att ATG ska ha kvar sin ensamrätt att bedriva vadhållning på hästar. Eftersom förslaget inte medför några rättsliga krav på att förändra det statliga ägandet inom spelområdet har det inte varit aktuellt att bedöma förutsättningarna för att sälja vissa delar av Svenska Spel.

I budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid s. 173) konstateras att Spelutredningens betänkande har remitterats och att utredningens förslag är föremål för beredning i Regeringskansliet. Regeringen avser att återkomma med förslag i syfte att få till stånd ett väl fungerande regelverk på området, sägs det.

SAS AB

Näringsminister Maud Olofsson meddelade i ett pressmeddelande den 9 februari att regeringen, i samråd med övriga huvudägare, har uttryckt sitt stöd för deltagande i en nyemission i SAS. Bakgrunden är det dåliga ekonomiska resultatet, åtagande om utökad besparingsprogram och den refinansieringsplan som SAS:s styrelse och ledning hade presenterat tidigare samma dag. Styrelsen har beslutat att söka 5 miljarder kronor i nytt kapi-

tal genom en nyemission med företrädesrätt för befintliga aktieägare. Svenska staten och de övriga huvudägarna avser att villkora deltagandet i nyemissionen med att inledda förhandlingar med de anställda slutförs och att refinansiering av obligationslånen genomförs. Regeringen planerar att överlämna en proposition till riksdagen med förslag om att svenska staten, under vissa förutsättningar, ska delta i den av styrelsen beslutade nyemissionen. Deltagande föreslås ske i den utsträckning som krävs för att behålla statens nuvarande ägarandel om 21,4 %. Vid en emissionsstorlek om ca 5 miljarder kronor innebär detta en investering om cirka 1,07 miljarder kronor för svenska statens del. Propositionen är planerad att bli avlämnad så att riksdagen kan fatta beslut före den extra bolagsstämman den 7 april 2010.

Statssekreterare Ola Alterå, Näringsdepartementet, lämnade också den 9 februari information till utskottet om den planerade nyemissionen.

I detta sammanhang kan noteras att riksdagen i mars 2009 beslutade, på förslag av regeringen, att regeringen för statens räkning fick delta i den då aktuella nyemissionen i SAS genom att teckna aktier upp till ett belopp om högst 1,3 miljarder kronor och att dessa medel anvisades på tilläggsbudget för 2009 (prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40, yttr. 2008/09:NU7y). I en reservation (mp) avvisades regeringens förslag och förordades en försäljning av statens andel av SAS.

Ägarpolicy avseende förvaltningen av de statligt ägda företagen

I verksamhetsberättelsen redogör regeringen i avsnittet om statens ägarpolicy för sin inställning i viktiga principfrågor avseende förvaltningen av de statligt ägda företagen. Där behandlas bl.a. sådana frågor som tas upp i några motioner och som rör socialt ansvar, mänskliga rättigheter, etik, jämställdhet och ersättning till ledande befattningshavare.

En ansvarsfull och professionell ägare bör bl.a. ta ansvar för frågor om hållbar utveckling, som t.ex. frågor som rör etik, miljö, mänskliga rättigheter, jämställdhet och mångfald, sägs det. De statligt ägda företagen ska vara föredömen och ligga i framkant i arbetet med dessa frågor. Styrelsen ansvarar för att företaget har en genomtänkt och förankrad policy och strategi för att hantera miljöhänsyn och socialt ansvarstagande såsom etik, arbetsvillkor, mänskliga rättigheter, bekämpning av korruption, jämställdhet och mångfald. Arbetet ska kommuniceras såväl externt som internt. De statligt ägda företagen förväntas bedriva ett aktivt arbete i dessa frågor i de egna företagen och i samarbete med affärspartner, kunder och leverantörer.

Hållbarhetsredovisning är ett verktyg för att driva arbetet med frågor som rör hållbar utveckling samt miljömässigt och socialt ansvar framåt genom att det bedrivs ett systematiskt arbete med tydlig rapportering och uppföljning. Regeringen beslutade i november 2007 om riktlinjer för extern rapportering med utökade informationskrav för hållbarhetsredovis-

ning med bl.a. krav på att de statligt ägda företagen ska presentera en hållbarhetsredovisning enligt internationella riktlinjer för hållbarhetsredovisning (Global Reporting Initiative). En viktig del i arbetet med hållbarhetsfrågor är att företagen stöder och följer de universella riktlinjer som finns kring miljöhänsyn, arbetsvillkor, mänskliga rättigheter och bekämpning av korruption. De universella riktlinjerna är OECD:s riktlinjer för multinationella företag och de tio principerna i FN:s system Global Compact. Dessa bägge verktyg bygger på internationella konventioner och avtal och har formulerats för företag av företag i samarbete med stater och det civila samhället.

När det gäller riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare redogörs i avsnittet om statens ägarpolicy för regeringens beslut i april 2009 om nya riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande. Dessa riktlinjer ersatte de tidigare riktlinjerna från juli 2008. För de statligt ägda företagen är rimliga och väl avvägda ersättningar till de ledande befattningshavarna en central del i ägarstyrningen. Det är viktigt att styrelserna behandlar frågor om ersättning till de ledande befattningshavarna på ett medvetet, ansvarsfullt och transparent sätt och att styrelserna försäkrar sig om att den totala ersättningen är rimlig.

Styrelserna i de statligt ägda företagen ska, på motsvarande sätt som gäller för noterade företag, föreslå bolagsstämman riktlinjer för ersättning till ledande befattningshavare för beslut. Den totala ersättningen till ledande befattningshavare ska vara rimlig och väl avvägd. Den ska även vara konkurrenskraftig, takbestämd och ändamålsenlig samt bidra till en god etik och företagskultur. Ersättningen ska inte vara löneledande i förhållande till jämförbara företag utan präglas av måttfullhet. Det är hela styrelsens ansvar att fastställa ersättning till vd. Styrelsen ska även säkerställa att såväl vd:s som övriga ledande befattningshavares ersättningar ryms inom de riktlinjer som beslutats av bolagsstämman. Styrelsen ska säkerställa att vd:n ser till att företagets ersättningar till övriga anställda bygger på ersättningsprinciperna i regeringens riktlinjer. Styrelsen ska redovisa de särskilda skäl som finns för att i ett enskilt fall avvika från regeringens riktlinjer.

Rörlig lön ska inte ges till ledande befattningshavare. Med beaktande av övriga principer i regeringens riktlinjer är det möjligt att ge rörlig lön till övriga anställda. Pensionsförmåner ska vara avgiftsbestämda, såvida de inte följer tillämplig kollektiv pensionsplan, och avgiften bör inte överstiga 30 % av den fasta lönen. I de fall företaget avtalar om en förmånsbestämd pensionsförmån ska den således följa tillämplig kollektiv pensionsplan. Eventuella utökningar av den kollektiva pensionsplanen på lönedelar överstigande de inkomstnivåer som täcks av planen ska vara avgiftsbestämda. Företagets kostnad för pension ska bäras under den anställdes aktiva tid.

De statligt ägda företagen ska redovisa ersättningar till de ledande befattningshavarna på motsvarande sätt som noterade företag, vilket innebär att de statligt ägda företagen ska följa de särskilda regler om redovisning som

gäller för noterade företag och publika aktieföretag. Reglerna för detta återfinns huvudsakligen i aktieföretagslagen (2005:551) och i årsredovisningslagen (1995:1554). Dessutom ska ersättningen för varje enskild ledande befattningshavare särredovisas med avseende på fast lön, förmåner och avgångsvederlag. Styrelsen ska vid årsstämman redovisa om tidigare beslutade riktlinjer har följts eller inte och skälen för eventuell avvikelser. Vidare ska bolagets revisor inför varje årsstämma lämna ett skriftligt och undertecknat yttrande till styrelsen avseende om revisorn anser att de riktlinjer som gällt sedan föregående årsstämma har följts eller inte.

I verksamhetsberättelsen finns ett särskilt avsnitt om jämställdhet och mångfald. Enligt ägarpolicy ska statligt ägda företag vara föredömen i arbetet med jämställdhets- och mångfaldsfrågor. Jämställdhets- och mångfaldsarbetets övergripande mål är att alla nuvarande och framtida medarbetares kompetens och erfarenheter ska tillvaratas i verksamheten och att diskriminering som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, funktionshinder eller ålder inte förekommer i förhållande till vare sig anställda, affärspartner, kunder och leverantörer eller andra som företagen kommer i kontakt med.

Riksrevisionen

Vid utskottets sammanträde den 19 januari lämnade riksrevisor Eva Lindström med medarbetare information om Riksrevisionens granskningar av statliga företag.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker: Synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag, SAS AB, Vattenfall AB:s ställning och roll generellt, Vattenfall AB:s roll beträffande utfasning av kolkraft m.m., LKAB, SJ AB och Teracom AB, Ersättning till ledande befattningshavare samt Socialt ansvar.

Synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag

Utskottet har vid olika tillfällen under innevarande mandatperiod redovisat sin syn på statligt ägande av företag. Denna syn har inte förändrats, utan utskottet kvarstår vid tidigare ståndpunkter. Statens främsta näringspolitiska uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt. Om staten samtidigt uppträder som ägare och som utformare av de regler som gäller för näringslivets verksamhet uppstår en rad problem. Grundprincipen måste vara att konkurrensutsatt verksamhet ska bedrivas i privat regi.

Ett minskat statligt ägande av företag syftar till att renodla statens roll som lagstiftare och normgivare och att stärka de privatiserade företagens utvecklingsmöjligheter. Det möjliggör också amortering på statsskulden, vilket förbättrar förutsättningen att kunna prioritera statens primära åtaganden inom t.ex. vård, skola och infrastruktur och att möta framtida demografiska utmaningar. Vidare främjas en sund konkurrens.

På sikt bör staten kvarstå som ägare endast då tungt vägande skäl talar för detta. Det kan finnas företag som det är nödvändigt att staten äger fortsättningsvis, t.ex. när naturligt monopol råder eller starka samhällsintressen talar för statligt ägande. Ett fortsatt statligt ägande kan också vara motiverat om det föreligger särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som svårigen kan hanteras utan ett statligt inflytande.

I motion 2009/10:N3 från företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet betecknas de försäljningar av statliga företag som riksdagen gett regeringen bemyndigande att genomföra som ideologiskt drivna. Enligt utskottets mening är det snarare de nämnda partierna som företräder ett ideologiskt betingat avståndstagande till frågan om försäljning av statliga företag. Utskottet vill också påpeka att det är höljt i dunkel vad som avses i den nämnda motionen med att regeringens bemyndigande ska begränsas. Något riksdagsbeslut som faktiskt begränsar regeringens bemyndigande föreslås inte, och det framgår inte av förslaget till beslut på vilket sätt och i vilken omfattning man önskar begränsa gällande bemyndigande.

Utskottet vill också kommentera redogörelsen från Riksrevisionens styrelse. Där sägs att försäljningen av Vin & Sprit, enligt Riksrevisionens sammanfattande slutsats, var väl genomförd och gav ett gott ekonomiskt resultat. Styrelsen anser att det är viktigt att resultatet av regeringens försäljning av statliga bolag följs upp och analyseras på det sätt som Riksrevisionen gjort i sin granskning av Vin & Sprit och att den information som framkommer är värdefull för såväl regeringen och Regeringskansliet som riksdagen. Utskottet instämmer i detta och noterar att regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 24) var mycket fyllig. Där redovisades regeringens bedömningar av rapporter från Riksrevisionen när det gäller bl.a. Vin & Sprit. Vidare lämnades redovisningar av det arbete med genomgång av statligt ägda bolag och översyn av kapitalstruktur som pågår inom Regeringskansliet och hur regeringen ser på politikens inriktning för företag med statligt ägande. Utskottet anser att den redovisning som lämnats i budgetpropositionen är mycket värdefull för riksdagens möjlighet att följa regeringens arbete med de statliga företagen och utgår från att motsvarande utförliga redovisningar kommer att lämnas i budgetpropositioner framöver.

I detta avsnitt behandlar utskottet också ett förslag i motion 2009/10:N290 (s) om att regeringen vid försäljning av statliga bolag ska se till att jämställdheten i dessa behålls. Utskottet ser inget behov av något sådant uttalande av riksdagen och avstyrker därmed motionen.

Slutligen vill utskottet något kommentera de förslag om försäljning av ytterligare företag med statligt ägande som läggs fram i några motioner. Det gäller motionerna 2009/10:N366 (m) och 2009/10:Kr332 (c), i vilka en försäljning av Svenska Spel förordas, och motion 2009/10:N204 (m), i vilken föreslås en försäljning av Lernia. (Förslaget i en motion om att sälja statens andel av SAS behandlas separat i det följande.) När det gäller frågan om försäljning av ytterligare företag med statligt ägande, vill utskottet erinra om den genomgång av alla statligt ägda företag som regeringen gör och där argument för och emot ett statligt ägarengagemang ska vägas mot varandra. I budgetpropositionen för 2010 sägs, som redovisats, att regeringen i de fall genomgången leder till slutsatsen att staten bör kvarstå som ägare, bl.a. ska analysera om det finns delar av tillgångar i bolag som inte stöder verksamheten enligt riksdagens uppdrag och som därmed kan avyttras. Resultatet av genomgången kan även komma att innebära att regeringen lämnar förslag till riksdagen om försäljning – helt eller delvis – av statligt ägda bolag. Utskottet vill inte föregripa detta arbete och avstyrker därmed de nämnda motionerna. När det gäller Svenska Spel vill utskottet också hänvisa till att beredning av Spelutredningens betänkande pågår inom Regeringskansliet.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen ska lägga regeringens skrivelse och redogörelsen från Riksrevisionens styrelse till handlingarna. Samtliga här aktuella motioner avstyrks samtidigt i berörda delar.

SAS AB

Utskottet behandlar här separat ett yrkande i motion 2009/10:N232 (m) om avveckling av statens ägande i SAS. Utskottet har i det föregående – när det gäller förslag om att sälja Svenska Spel och Lernia – hänvisat till den genomgång av alla statligt ägda företag som regeringen gör och där argument för och emot ett statligt ägarengagemang ska vägas mot varandra och anför att utskottet inte vill föregripa detta arbete. Motsvarande resonemang gäller det här aktuella förslaget. Regeringens företrädare, statssekreterare Ola Alterå, har även pekat på den faktiska omständigheten att någon intresserad köpare till SAS inte finns i dagsläget. Den nämnda motionen avstyrks därmed. Utskottet noterar vidare att regeringen, som redovisats, har aviserat deltagande i en nyemission i SAS under våren. En proposition om detta kan förväntas inom kort.

Vattenfall AB:s ställning och roll generellt

Vattenfall AB är ett stort och betydelsefullt företag inom energiförsörjningen. Det har en marknadsandel på ca 20 % i Norden och är det femte största elproducentföretaget i Europa. Hur bolaget styrs och agerar är därför av stor vikt.

I de här aktuella motionerna framförs olika synpunkter och förslag när det gäller det statliga ägandet av Vattenfall och bolagets roll i energiomställningen. I den förstnämnda frågan har regeringen återkommande sagt att någon försäljning av Vattenfall inte är aktuell under innevarande mandatperiod. Detta framfördes senast av näringsminister Maud Olofsson vid en interpellationsdebatt i riksdagen i december 2009.

När det gäller den andra frågan – Vattenfalls roll i energiomställningen – konstaterar utskottet att Vattenfall enligt bolagsordningen inom ramen för kravet på affärsmässighet ska vara det ledande företaget i omställningen till en ekologiskt och ekonomiskt uthållig svensk energiförsörjning. Som tidigare redovisats har det inom Näringsdepartementet bedrivits ett strategiarbete rörande Vattenfall sedan hösten 2008. I detta arbete har tre delar lyfts fram som centrala. En del handlar om lönsamhet och konsolidering. En annan gäller klimatutmaningar och energiomställning, där bolaget ska vara ledande i omställningen till de s.k. 2020-målen inte bara i Sverige utan också i Europa. Den tredje delen handlar om att förtroendet för varumärket Vattenfall måste återställas. Statssekreterare Ola Alterå, Näringsdepartementet, förmedlade denna inriktning vid Vattenfalls bolagsstämma våren 2009. Avsikten är att detta ska komma till uttryck i ägardirektiv och att regeringen ska återkomma till riksdagen i frågan under våren.

Enligt utskottets mening är det av stor vikt att de aviserade ägardirektiven klargör Vattenfalls roll och ställning så att den osäkerhet som varit kring bolaget i detta avseende upphör. Något behov för riksdagen att i detta läge göra uttalanden om Vattenfalls ställning och roll kan utskottet dock inte se.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Vattenfall AB:s roll beträffande utfasning av kolkraft m.m.

Utskottet behandlar här separat fem yrkanden i motion 2009/10:N5 (mp) och ett yrkande i motion 2009/10:N429 (mp) som rör mer preciserade krav när det gäller Vattenfalls roll i energiomställningen. Det gäller utfasning av kolkraft, avveckling av kärnkraft i andra länder m.m. Utskottet, som i det föregående har klargjort sin hållning när det gäller Vattenfalls ställning och roll generellt, finner ingen anledning att ytterligare precisera sitt ställningstagande. De båda motionerna avstyrks därmed i berörda delar.

LKAB

I de två motionerna 2009/10:N3 (s, v, mp) och 2009/10:N253 (s) begärs riksdagsuttalanden om att LKAB ska kvarstå i statlig ägo. Regeringen har i olika sammanhang, t.ex. i budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1 utg.omr. 24 s. 58) och i propositionen om försäljning av vissa statligt ägda företag (prop. 2006/07:NU16), uttalat att det inte är aktuellt att sälja LKAB.

I den förstnämnda motionen begärs också ett riksdagsuttalande om att bolagets ansvar för de samhällen som påverkas av gruvverksamheten ska beaktas vid fastställande av avkastningskrav på LKAB. Utskottet vill i denna fråga framhålla att det är statens samlade agerande när det gäller effekterna på de berörda orterna som måste bedömas. Fokus bör alltså inte ligga på vilket avkastningskrav som ställs. Regeringen har, som tidigare nämnts, inrättat en grupp – Malmfältsgruppen under ordförandeskap av näringsminister Maud Olofsson – med syfte att vara ett forum för dialog i övergripande frågor för gruvnäringen i Kiruna och Malmberget. Det finns också en interdepartemental arbetsgrupp som följer dessa frågor.

Som tidigare redovisats för LKAB en kontinuerlig dialog om den aktuella samhällsomvandlingen med berörda intressenter i både Kiruna och Malmberget. I takt med överenskomna avtal avsätter LKAB medel för att infria åtaganden. Hittills har företaget finansierat kostnader och avsättningar för samhällsomvandlingen på närmare 3 miljarder kronor. Till detta kommer bolagets egna kostnader för järnväg på omkring 1 miljard kronor. LKAB avsätter, enligt Näringsdepartementet, medel för sina åtaganden enligt överenskomna avtal och enligt ansvaret i relevanta lagar, bl.a. minerallagen (1991:45). Enligt utskottets mening är den nu redovisade modellen för statens agerande att föredra framför den modell med justerade avkastningskrav som förordas i den här aktuella motionen.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion 2009/10:N3 (s, v, mp) i berörda delar.

SJ AB och Teracom AB

I Vänsterpartiets partimotion 2009/10:T426 förordas att avkastningskraven ska slopas och lönsamhetsmålen sänkas till 5 % för de båda bolagen SJ och Teracom. Detta för att möjliggöra sänkta biljettpriser och ökade investeringar i nya tåg och vagnar respektive utbyggnad av bredbandsnätet.

Ett sådant tillvägagångssätt skulle gå helt stick i stäv med de principer som gäller för en fri och rättvis konkurrens. Det torde dessutom strida mot EU:s statsstödsregler. Med detta avstyrker utskottet den nämnda motionen i berörda delar.

Ersättning till ledande befattningshavare

I motion 2009/10:N3 (s, v, mp) begärs skärpta riktlinjer för ersättningar till ledande befattningshavare i de statliga företagen och i motion 2009/10:N212 (m) förordas att det ska införas ett lönetak för chefer i de statliga bolagen.

Som tidigare redogjorts för beslutade regeringen i april 2009 om nya riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande. Rimliga och väl avvägda ersättningar till de ledande befattningshavarna är en central del i ägarstyrningen. Ersättningen ska vara

bl.a. takbestämd och inte löneledande i förhållande till jämförbara företag utan präglas av måttfullhet. Riktlinjerna innehåller regler om rörliga ersättningar och pensionsförmåner.

Det är styrelserna i de statliga företagen som har ansvar för att de av regeringen beslutade riktlinjerna följs.

Utskottet ser inget behov av att i nuläget ytterligare skärpa de riktlinjer som regeringen beslutade om våren 2009. Utskottet utgår från att regeringen noga följer utvecklingen för att ha beredskap att vidta åtgärder om så skulle behövas. Därmed avstyrker utskottet de båda nämnda motionerna i berörda delar.

Socialt ansvar

I motion 2009/10:C498 (mp) begärs ett riksdagsuttalande om att de statliga bolagens arbete med socialt ansvar, mänskliga rättigheter och etik bör utvärderas och granskas externt och att denna process bör bli transparent.

Frågor som rör etik, miljö, mänskliga rättigheter, jämställdhet och mångfald ingår, som tidigare redovisats, i ägarpolicyn för företag med statligt ägande. I verksamhetsberättelsen finns ett särskilt avsnitt om statens ägarpolicy, där regeringen redovisar sin inställning i viktiga principfrågor avseende förvaltningen av de statligt ägda företagen.

De statligt ägda företagen ska, enligt ägarpolicyn, vara föredömen och ligga i framkant i arbetet med de nämnda hållbarhetsfrågorna. Styrelserna ansvarar för att företagen bedriver sitt arbete i enlighet med detta. Ett sätt för att driva arbetet med hållbarhetsfrågor är att det ställs tydliga krav på redovisning. Utskottet vill erinra om att regeringen i november 2007 beslutade om riktlinjer för extern rapportering med utökade krav på hållbarhetsredovisning. Denna redovisning ska ske enligt internationella riktlinjer.

Utskottet konstaterar med det anförda att regeringen bedriver ett aktivt arbete när det gäller hållbarhetsfrågor. Något behov av ett uttalande av riksdagen av det slag som begärs i den nämnda motionen kan utskottet inte se och avstyrker därmed motionen i berörd del.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag, punkt 1 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:N3 yrkande 1, avslår motionerna 2009/10:Kr332 yrkande 2, 2009/10:N204, 2009/10:N290 och 2009/10:N366 samt lägger skrivelse 2008/09:120 och redogörelse 2009/10:RRS5 till handlingarna.

Ställningstagande

Staten är Sveriges största företagsägare. Totalt finns drygt 170 000 anställda i företagen med statligt ägande. År 2008 omsatte dessa företag 347 miljarder kronor, och resultatet efter skatt uppgick till 44,2 miljarder kronor. Företagens utdelningar till staten för verksamhetsåret 2008 uppgick till nästan 22 miljarder kronor. Dessa utdelningar ger staten stora intäkter som kan användas till investeringar i vård, skola och omsorg. Dessutom spelar de statliga företagen i flera fall en viktig roll för samhällsutvecklingen och marknadens funktionssätt. Det faktum att de statliga företagen är mycket välskötta och varje år lämnar viktiga bidrag till välfärden, samtidigt som de i flera fall också spelar en större roll än den strikt ekonomiska, ger inte något stöd i argumentationen för regeringens omfattande utförsäljningsplaner.

Det statliga ägandet medför ett stort ansvar och ställer krav på en långsiktig och professionell förvaltning. Regeringen har inte tagit detta ansvar. I stället har hanteringen av utförsäljningarna av statliga företag präglats av en regelmässig brist på öppenhet, insyn och dialog.

Regeringen inledde redan 2006 arbetet med sina ideologiskt motiverade utförsäljningar av statliga företag. Det långsiktiga målet är att alla statliga företag med verksamhet på konkurrensutsatta marknader ska säljas ut. De tre företagen högst upp på utförsäljningslistan – OMX, Vin & Sprit och

Civitas Holding – är nu sålda, men även om den finansiella krisen delvis bromsat utförsäljningarna så har regeringen ändå gått vidare med en omfattande utförsäljning av apotek samt planerna på en kommande börsintroduktion av Posten. Vad gäller Apoteket avvisade företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet vid riksdagens behandling våren 2009 regeringens förslag om att avreglera apoteksmarknaden och sälja ut ett stort antal av apoteken. Det hittillsvarande svenska apotekssystemet är ett av de säkraste och mest kostnadseffektiva distributionssystemen för läkemedel i världen, med unikt hög konkurrens mellan läkemedelsbolagen och med låga distributions- och hanteringskostnader. Det svenska apotekssystemet har haft mycket låga prispåslag och låga priser i konsumentledet. Omläggningen av apoteksmarknaden riskerar att göra det dyrare för skattebetalarna, eftersom handelsmarginalen, dvs. prispåslaget, ska ökas för att locka utländska apotekskedjor till Sverige. Receiptbelagda läkemedel bekostas till 80 % av det offentliga och har ett av staten fastställt pris för konsumenten, varför det inte går att tala om en marknad i vanlig mening på detta område.

Vid behandlingen av propositionen om samgåendet mellan Posten och Post Danmark ställde sig företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet våren 2008 positiva till ett samgående som stärker Postens konkurrensmöjligheter. Regeringens planer på en börsintroduktion av den nya Posten inom fem år avvisades dock, och vi föreslår därför nu att regeringens möjlighet enligt budgetlagen att utan riksdagens godkännande sälja aktier eller andelar i företag där staten har mindre än hälften av rösterna inskränks av riksdagen vad gäller Posten. Vi anser att riksdagen bör tillkänna för regeringen att någon ytterligare minskning av ägandet i Posten inte får göras utan riksdagens uttryckliga godkännande. När det gäller Posten vill vi också lyfta fram att Riksrevisionen i oktober 2008 skrev till näringsminister Maud Olofsson och föreslog att det i bolagsordningen för det nya, svensk-danska moderbolaget Posten skulle anges att Riksrevisionen får granska verksamheten i bolaget och förordna revisor – detta i syfte att tydliggöra Riksrevisionens granskningsrätt. Posten Norden är ett stort statligt bolag med stora värden, många anställda och en viktig verksamhet som riksdagen har all anledning att kunna ha fortsatt god insyn i. Vår uppfattning är att Riksrevisionen bör få granska Posten Norden.

Vi avvisar vidare övriga ideologiskt drivna utförsäljningar av företag på regeringens utförsäljningslista. Följaktligen anser vi att riksdagen på motsvarande sätt som för Posten bör inskränka regeringens mandat att ytterligare minska ägandet i Telia Sonera och Nordea samt återta bemyndigandet att sälja ut SBAB.

När det gäller redogörelsen från Riksrevisionens styrelse om regeringens försäljning av Vin & Sprit noterar vi att Riksrevisionen riktar kritik mot regeringen när det gäller redovisningen till riksdagen av försäljningen av Beamaktierna. Redovisningen av försäljningen var korrekt men inte fullständig, då bl.a. den realisationsförlust som uppstod inte redovisades eller

kommenterades i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1). Granskningen av försäljningen i den här delen visar enligt Riksrevisionen att regeringens löpande förvaltning av de helägda bolagen behöver förbättras inför eventuella framtida försäljningar, bl.a. genom bättre dokumentation av förvaltningen. Styrelsen anser att det är viktigt att resultatet av regeringens försäljning av statliga bolag följs upp och analyseras på det sätt som Riksrevisionen gjort i sin granskning av Vin & Sprit. Så snart som möjligt efter en försäljning behöver det göras en ingående genomgång och analys av försäljningsresultatet och försäljningsprocessens genomförande. En sådan information är viktig för att ge regeringen och Regeringskansliet behövliga erfarenheter och kunskap inför eventuella framtida försäljningar. Även riksdagen har ett behov av att ta del av en sådan information. Styrelsen anser således att Riksrevisionens granskning av försäljningen av Vin & Sprit är en värdefull information för såväl regeringen och Regeringskansliet som riksdagen. Vi delar styrelsens bedömning av vikten av utförlig redovisning till riksdagen.

Riksdagen bör sammanfattningsvis genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att så snabbt som möjligt och utan dröjsmål lämna förslag om begränsning av lämnade utförsäljningsbemyndiganden avseende Posten, Nordea, Telia Sonera och SBAB i enlighet med vad vi har anfört. Därmed blir motion 2009/10:N3 (s, v, mp) tillgodosedd i berörd del och tillstyrks. Motionerna 2009/10:N366 (m) och 2009/10:Kr332 (c), i vilka förordas försäljning av Svenska Spel, och motion 2009/10:N204 (m), i vilken förordas försäljning av Lernia, avstyrks. Likaså avstyrks motion 2009/10:N290 (s), i vilken föreslås att regeringen vid försäljning av statliga bolag bör se till att jämställdheten i dessa behålls. Regeringens skrivelse och Riksrevisionens styrelses redogörelse bör läggas till handlingarna.

2. SAS AB, punkt 2 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:N232.

Ställningstagande

I motion 2009/10:N232 (m) förordas en avveckling av statens ägande i SAS. Företrädare för Miljöpartiet har tidigare under mandatperioden föreslagit att den svenska statens andel av SAS ska säljas. Det skedde våren 2007 vid behandlingen av regeringens proposition om försäljning av vissa

statliga bolag (prop. 2006/07:57, bet. 2006/07:NU16) och våren 2009 vid behandlingen av propositionen om nyemission i SAS (prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40, yttr. 2008/09:NU7y).

Det är svårt att se någon samhällspolitisk nytta med att staten äger flygbolag. Tidigare när verksamheten var ny och det var monopol åtminstone på inrikesflyget fanns anledningar till statligt ägande. Nu är flygtrafiken konkurrensutsatt, och det statliga ägandet kan snarare vara en hämsko när det gäller att reglera och ställa hårdare miljökrav på flygtrafiken.

Den senaste utvecklingen, där regeringen har meddelat att den avser att återkomma till riksdagen med en begäran om att staten ska delta i ytterligare en nyemission i SAS, har visat riktigheten i det ställningstagande som Miljöpartiet gjorde våren 2009.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att vidta åtgärder så att statens ägande i SAS kan avvecklas och återkomma till riksdagen med förslag härom. Därmed blir den nämnda motionen tillgodosedd och tillstyrks.

3. SAS AB, punkt 2 – motiveringen (s, v)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Ställningstagande

I motion 2009/10:N232 (m) förordas en avveckling av statens ägande i SAS. Vi finner ingen anledning för riksdagen att nu ta ställning i denna fråga. Motionen avstyrks därmed. Vi noterar vidare att regeringen, som redovisats, har aviserat deltagande i en nyemission i SAS under våren. En proposition om detta kan förväntas inom kort.

4. Vattenfall AB:s ställning och roll generellt, punkt 3 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:N4 yrkan- dena 1 och 2, 2009/10:N5 yrkande 1, 2009/10:N253 i denna del, 2009/10:

N279, 2009/10:N418, 2009/10:N473 yrkande 7, 2009/10:N479 och 2009/10:N487 samt avslår motionerna 2009/10:N371, 2009/10:N391 och 2009/10:N392.

Ställningstagande

Vi delar de bedömningar som görs i motionerna 2009/10:N4 (s, v), 2009/10:N473 (s) och 2009/10:N5 (mp) i fråga om Vattenfalls ställning som statligt bolag och roll i energiomställningen. Vattenfall är ett mycket viktigt bolag genom den avgörande strategiska roll som bolaget kan spela i energiomställningen. Därför ska Vattenfall kvarstå i statlig ägo.

Riksdagen har vid flera tillfällen påtalat att Vattenfall inte följt intentionerna i 1997 års energipolitiska beslut. Vid bolagsstämman i april 2005 förtydligade den socialdemokratiska regeringen tillsammans med samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet Vattenfalls uppdrag genom ett tillägg i bolagsordningen, med följande lydelse: "Bolaget ska inom ramen för kravet på affärsmässighet vara det ledande företaget i omställningen till en ekologisk och ekonomisk uthållig svensk energiförsörjning." Riksrevisionen granskade under hösten 2007 hur Vattenfall fullföljt detta förtydligande i bolagsordningen. Sammanfattningsvis visade Riksrevisionens granskning och utvecklingen i övrigt på ett behov av ytterligare preciserings- och utvecklingsåtgärder som Vattenfall ska arbeta mot. Detta är regeringens ansvar. Den har i uppdrag att verka för att de beslut som riksdagen fattar om de statliga bolagens verksamhet genomförs. Därför anser vi att regeringen ytterligare måste klargöra innebörden av Vattenfalls uppdrag och minska utrymmet för olika tolkningar. Om regeringen inte agerar finns det en risk för att Vattenfall inte blir den pådrivande kraft i energiomställningen som var syftet med 2005 års tillägg i bolagsordningen.

Vi anser att Vattenfall kraftfullt bör kunna bidra till omställningen av energisystemet och att bolagets investeringar i en växande omfattning måste fokusera på förnybar energiproduktion. Vattenfall ska också ta ett större ansvar för investeringar i ny, förnybar energiteknik, i pilot- och demonstrationsanläggningar för förnybara energikällor och i effektivare elöverföring. Vattenfall ska vidare enligt vår mening vara en strategisk partner till basindustrin och kunna erbjuda sina industrikunder konkurrenskraftiga energipriser och energieffektiviseringstjänster.

Vattenfall bör även i sin verksamhet utanför Sverige vara en ledande kraft i energiomställningen utifrån de olika marknadernas förutsättningar. Det tillägg i Vattenfalls bolagsordning som gjordes 2005 omfattar dock endast moderbolaget. För att tydliggöra att övriga delar av koncernen också omfattas av uppdraget att på respektive marknad vara ledande i omställningen till en hållbar energiförsörjning bör därför relevanta dotterbolags bolagsordningar anpassas till innebörden i moderbolagets bolagsordning.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande dels uttala att Vattenfall ska kvarstå i statlig ägo, dels uppmana regeringen att förtydliga Vattenfalls uppdrag att vara ledande i omställningen till en uthållig energiförsörjning. Därmed blir motionerna 2009/10:N4 (s, v), 2009/10:N473 (s) och 2009/10:N5 (mp) tillgodosedda och tillstyrks. De förslag som framläggs i några motioner från olika socialdemokratiska motionärer ligger i linje med vad vi förordar. Övriga här aktuella motioner avstyrks.

5. Vattenfall AB:s roll beträffande utfasning av kolkraft m.m., punkt 4 (mp)
av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:N5 yrkandena 2–6 och 2009/10:N429 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motionerna 2009/10:N5 (mp) och 2009/10:N429 (mp) – att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att ställa mer preciserade krav när det gäller Vattenfalls roll i energiomställningen.

Vattenfall har under de senaste åren ökat andelen kolkraft (fossilkraft) i sin energiproduktion. De två första kvartalen 2009 uppgick andelen till 45 respektive 48 %, medan andelen energi från vind, avfall och bioenergi hade minskat till 0,5 %. Vattenfalls utsläpp uppgår till ca 100 miljoner ton koldioxid per år, ungefär dubbelt så mycket som vad hela Sverige släpper ut, vilket gör bolaget till ett av de bolag som har störst utsläpp i Europa. Vattenfalls största kraftverk, Jämschwalde i Brandenburg, släpper ensamt ut lika mycket som hela den svenska transportsektorn och är Europas största enskilda utsläppskälla samt en av de tio största i världen.

Det redovisade står i skarp kontrast till att bolaget enligt riksdagsbeslut ska vara ledande i omställningen till ett förnybart och hållbart energisystem. Vattenfalls agerande har stor inverkan på vilken trovärdighet Sverige har i det internationella klimatarbetet. Vattenfalls ökade fokus på fossilbaserad produktion av el och värme skapar en situation där Sveriges företrädare framför en politisk linje i internationella förhandlingar och på konferenser, samtidigt som det helstatligt ägda energibolaget har en verksamhet som strider mot denna linje. Sveriges förtroende som en stark röst för klimatet i internationella sammanhang försvagas kraftigt av Vattenfalls verksamhet med kolkraft i framför allt Tyskland och Polen. För att markera att Sverige står fast vid en linje där kraftiga utsläppsreduktioner är

nödvändiga måste regeringen öka styrningen av Vattenfall, så att bolaget på ett trovärdigt sätt medverkar till att nå de mål som Sverige ställt sig bakom i förhandlingarna inom FN och EU.

Regeringen bör därför kräva att Vattenfall tar fram en tidsplan för hur bolagets kolkraft i Tyskland och Polen kan avvecklas och ersättas med förnybara energislag. I Tyskland svarar vindkraften för mer än 35 TWh el per år, varav Vattenfall står för mindre än 0,3 TWh. Medan andra energibolag investerar stort i tysk vindkraft väljer Vattenfall att förvärva Tysklands klimatpåverkan genom att investera i ökad brunkolsanvändning. Brunkol, som är den smutsigaste källan för elproduktion, borde inte ha någon plats i det europeiska elsystemet. Vattenfall bör kunna avveckla användningen av kol i såväl Polen som Tyskland genom satsningar på vindkraft och andra förnybara alternativ, samtidigt som bolaget uppmuntrar kunder att minska sin energianvändning. Detta kräver dock en styrning från regeringen, genom att det t.ex. sätts upp årliga mål för hur mycket Vattenfalls utsläpp av koldioxid måste minska. Regeringen bör också kräva att Vattenfalls verksamhet överensstämmer med de miljömål som satts upp av regering och riksdag och mål som Sverige ställt sig bakom i internationella sammanhang.

De kärnkraftverk som ägs och drivs av Vattenfall har under lång tid dragits med allvarliga säkerhetsbrister. År 2002 slets t.ex. en rörledning sönder vid en explosion vid kärnkraftverket Brunsbüttel. Enligt Tysklands kärnkraftsinspektion fanns stora brister i verkets säkerhetskultur. År 2007 snabbstoppades de båda kärnkraftverken Krümmel och Brunsbüttel i Tyskland. Stora säkerhetsproblem upptäcktes, och Krümmel förblev avställt under en längre period. År 2009 snabbstoppades reaktorn i Krümmel igen efter en brand i en transformator bara två veckor efter att den tidigare avstängningen upphört. Då Vattenfall vid ett stort antal tillfällen i såväl Sverige som Tyskland visat att bolaget inte prioriterar kärnsäkerheten tillräckligt högt, bör regeringen ge direktiv till Vattenfall att snarast avveckla sin kärnkraftsverksamhet i Tyskland och avbryta planerna på att köpa in sig i eller bygga ut kärnkraft i andra länder.

Eftersom Vattenfall är ett helstatligt bolag är det väsentligt att bolaget inte driver en egen linje i internationella sammanhang som strider mot den linje Sverige företräder. Det är oroande att Vattenfall genom politisk lobbyverksamhet försöker påverka politiska beslut inom bl.a. EU. Regeringen bör kräva att Vattenfall tydligt redovisar sin budget för lobbyverksamhet och representation och att de budskap Vattenfalls ledning framför stämmer överens med ägarens.

Riksdagen bör med hänvisning till det anförda genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att ställa mer preciserade krav när det gäller Vattenfalls roll i energiomställningen i enlighet med vad som här har angetts. Därmed blir motionerna 2009/10:N5 (mp) och 2009/10:N429 (mp) helt tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks.

6. Vattenfall AB:s roll beträffande utfasning av kolkraft m.m., punkt 4 – motiveringen (s, v)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Ställningstagande

Fem yrkanden i motion 2009/10:N5 (mp) och ett yrkande i motion 2009/10:N429 (mp) som rör mer preciserade krav när det gäller Vattenfalls roll i energiomställningen behandlas här separat. Det gäller utfasning av kolkraft, avveckling av kärnkraft i andra länder m.m. Vi har i tidigare ställningstagande klargjort vår hållning när det gäller Vattenfalls ställning och roll generellt och finner ingen anledning att ytterligare precisera denna. De båda motionerna avstyrks därmed i berörda delar.

7. LKAB, punkt 5 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:N3 yrkandena 2 och 3 samt 2009/10:N253 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i motion 2009/10:N3 (s, v, mp) – att riksdagen genom ett tillkännagivande ska dels uttala att LKAB ska kvarstå i statlig ägo, dels uppmana regeringen att vid fastställande av LKAB:s avkastningskrav beakta bolagets ansvar för de samhällen som påverkas av gruvverksamheten.

LKAB förvaltar värdefulla naturresurser med stor påverkan på de närliggande samhällena. Bolaget bör därför kvarstå i statlig ägo.

LKAB har beslutat att anlägga en ny huvudnivå i Kiruna respektive Malmberget. Detta kommer att innebära stora nyinvesteringar som är positiva för trakten, samtidigt som stora delar av Kiruna och hela Malmberget måste flyttas på grund av den ökade raskrisken. Staten bör på ett mer aktivt sätt än vad som sker genom Malmfältsgruppens arbete ta ett ansvar för utvecklingen på de berörda orterna. Detta sker enklast genom att regeringen vid bedömning av avkastningskravet på LKAB beaktar företagets förutsättningar för att bidra till nödvändiga anpassningsåtgärder med anledning av gruvverksamheten i Malmberget och Kiruna.

Med ett sådant beslut av riksdagen som vi förordar blir den nämnda motionen helt tillgodosedd i aktuella delar och tillstyrks. Även motion 2009/10:N253 (s) blir tillgodosedd i berörd del.

8. SJ AB och Teracom AB, punkt 6 (v)

av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:T426 yrkandena 16 och 60.

Ställningstagande

I likhet med vad som anförs i partimotion 2009/10:T426 (v) bör avkastningskraven på SJ och Teracom omprövas och lönsamhetsmålen minskas till 5 %.

SJ har förändrats genom olika trafikpolitiska beslut till att ha som främsta mål att gå med företagsekonomisk vinst från att tidigare ha varit en samhällelig nyttighet. SJ har också ett avkastningskrav till staten. Även om det inte går att göra en helt rättvis jämförelse med den danska motsvarigheten till SJ, eftersom den förstnämnda är ett affärsverk, kan noteras att den danska staten varje år tillför 4 miljarder danska kronor till affärsverket. Det hårda avkastningskravet för SJ har lett till att s.k. vanliga resenärer har fått stå åt sidan, medan inriktningen har varit att konkurrera med flyget om höginkomsttagarnas resor och inte minst tjänsteresorna.

Avkastningskravet har också gjort att SJ i sin planering har prioriterat ned förhållandevis lågtrafikerade banor på landsbygden. Ett snävt avkastningskrav leder till att presumtiva resenärer av ekonomiska skäl i stället väljer flyg eller bil, vilka båda ger en större miljöbelastning än tåg. Tåg är också förhållandevis dyrt i jämförelse med t.ex. långfärdsbussar. Busstrafik är visserligen relativt miljövänlig i jämförelse med bil och flyg, men om tågtrafikens marknadsandel ska öka måste priset för tågbiljetter bli lägre. Om avkastningskravet för SJ avskaffades skulle företaget ha större möjlighet att dels sänka biljettpriserna, dels reinvestera i nya tåg och vagnar.

IT och bredband bör vara en del av en omställning till en mer miljöanpassad transportsektor. För att detta ska vara möjligt krävs bl.a. att statliga företag inom området kan användas mer aktivt. Teracom, som ägs till 100 % av staten, distribuerar radio och tv till hushållen via en rikstäckande infrastruktur, och kunderna är public service-bolag och kommersiella bolag. Teracom erbjuder även öppna bredbands- och fastighetsnät. Bolagets bredband når 49 kommuner, 1 miljon invånare och 80 000 företag. År

2008 var utdelningen till staten 150 miljoner kronor. För att möjliggöra en utbyggnad av bredbandsnät i landet bör lönsamhetsmålet minskas till 5 % och utdelningsmålet omprövas.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att ompröva avkastningskraven till staten för de båda bolagen SJ och Teracom och att sänka lönsamhetsmålen för dessa bolag till 5 %. Därmed blir motion 2009/10:T426 (v) tillgodosedd i berörda delar och tillstyrks i dessa.

9. SJ AB och Teracom AB, punkt 6 – motiveringen (s, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Ställningstagande

I Vänsterpartiets partimotion 2009/10:T426 förordas att avkastningskraven ska slopas och lönsamhetsmålen sänkas till 5 % för de båda bolagen SJ och Teracom. Detta för att möjliggöra sänkta biljettpreiser och ökade investeringar i nya tåg och vagnar respektive utbyggnad av bredbandsnätet.

Vi kan känna sympati för de angivna syftena, men det föreslagna tillvägagångssättet för att uppnå dem är, enligt vår mening, inte det rätta. Motionen avstyrks därmed i berörda delar.

10. Ersättning till ledande befattningshavare, punkt 7 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:N3 yrkande 4 och avslår motion 2009/10:N212.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i motion 2009/10:N3 (s, v, mp) – att riktlinjerna för ersättningar till ledande befattningshavare i de statliga företagen behöver skärpas.

Ett av de största problemen med rörliga ersättningar är att det visat sig vara mycket svårt att skapa ett system som fångar upp enbart bolagsledningens effekter på företagets resultat. En färsk studie har visat att 60 % av bonusutbetalningarna till de verkställande direktörerna i de svenska börs-

noterade företagen kan kopplas direkt till makroekonomiska faktorer som ligger utom räckhåll för bolagsledningen, t.ex. ränteutveckling och förändringar i världsmarknadspriserna på råvaror. Incitamentsprogrammen har därmed kommit att fungera mer som ett slags vinstdelningssystem än som en morot för att prestera bättre.

År 2003 införde den socialdemokratiska regeringen riktlinjer för ersättningarna inom de statliga bolagen. Riktlinjerna innebar ett generellt motstånd mot s.k. incitamentsprogram i statliga bolag och att eventuella sådana program borde omfatta alla anställda, dock inte koncernchefen eller vd:n. Vidare gällde att särskilda incitamentsprogram för personer i ledande ställning inte fick införas, att bonus inte skulle utgå om bolaget redovisade förlust och att ett maximibelopp för rörlig ersättning på motsvarande två månadslöner infördes. Det fanns också ett krav på tidsbegränsning i incitamentsprogrammen, i syfte att göra det möjligt för styrelsen att förändra eller helt avskaffa tidigare beslutade bonussystem.

I juli 2008 mildrade den borgerliga regeringen riktlinjerna för bonus i statliga bolag. De då beslutade riktlinjerna innebar att det generella motståndet mot bonusar i statlig verksamhet togs bort, att kretsen av personer som kunde ta del av bonussystem utvidgades till att omfatta även personer i ledande ställning, att taket för den rörliga ersättningen höjdes från två till motsvarande maximalt fyra månadslöner, att regeln om att ingen bonus ska utgå för de år då bolaget redovisar förlust avskaffades och att kravet på tidsbegränsning av incitamentsprogrammen avskaffades.

I april 2009 ändrade regeringen riktlinjerna så att alla de högsta cheferna i statligt ägda företag ska ha enbart fast ersättning. För all annan personal kvarstår dock möjligheten till bonussystem. Dessa riktlinjer innebär en välkommen reträtt från regeringens tidigare linje, som kraftfullt bidrog till att främja den osunda bonuskulturen. Fortfarande finns det dock en hel del luckor och oklarheter. Bland annat är det oklart hur regeringen ska se till att en omförhandling av gällande avtal inte innebär att den rörliga ersättningen ersätts av en motsvarande höjning av den fasta lönen.

De statliga bolagen utgör ett viktigt politiskt verktyg för att påverka normbildningen i näringslivet. Statens bolag bör fungera som föredöme när det gäller mer rimliga ersättningar till toppchefer. Därför bör regeringen vidta åtgärder för att det inte ska finnas möjlighet att ersätta bonussystemen med överdrivna löneökningar, när de rörliga ersättningarna slopas. Av riktlinjerna bör det vidare tydligt framgå att löneökningstakten för ledande befattningshavare ska vara måttfull och i samklang med den generella löneutvecklingen på arbetsmarknaden. Motsvarande gäller för utvecklingen av pensionsförmåner och andra ersättningar. De nuvarande riktlinjerna bör även skäpas genom att det införs ett krav på tidsbegränsning för eventuella rörliga ersättningar till övrig personal och att eventuella sådana rörliga ersättningar ska omfatta alla anställda i företaget undantaget de ledande befattningshavarna.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att besluta om skärpta riktlinjer för ledande befattningshavare i de statliga företagen i enlighet med vad vi har angett. Därmed blir motion 2009/10:N3 (s, v, mp) helt tillgodosedd i berörd del och tillstyrks. Motion 2009/10:N212 (m) avstyrks.

11. Socialt ansvar, punkt 8 – motiveringen (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp), Renée Jerryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Ställningstagande

I motion 2009/10:C498 (mp) begärs ett riksdagsuttalande om att de statliga bolagens arbete med socialt ansvar, mänskliga rättigheter och etik bör utvärderas och granskas externt och att denna process bör bli transparent.

Inledningsvis vill vi erinra om den betydelse de statliga företagen har för Sverige och den svenska ekonomin. Mot denna bakgrund är det av stor betydelse hur de statliga företagen sköts. Regeringen har som ägarföreträdare ett stort ansvar för att förvaltningen av de statliga företagen sköts på ett långsiktigt och professionellt sätt.

Hållbarhetsfrågor i vid mening omfattar sådant som etik, miljö, mänskliga rättigheter, jämställdhet och mångfald. De statligt ägda företagen bör vara föredömen och bedriva ett aktivt arbete i dessa frågor. Det är regeringens ansvar att genom sin ägarstyrning se till att så blir fallet. Regeringen beslutade i november 2007, som redovisats, om riktlinjer för extern rapportering med utökade krav på hållbarhetsredovisning. Vad utfallet av dessa riktlinjer blir bör, enligt vår mening, avvaktas, innan riksdagen eventuellt gör något uttalande av det slag som begärs i den nämnda motionen. Motionen avstyrks därmed i berörd del.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelse 2008/09:120

Regeringens skrivelse 2008/09:120 2009 års redogörelse för företag med statligt ägande.

Följdmotioner med anledning av skrivelse 2008/09:120

2009/10:N3 av Tomas Eneroth m.fl. (s, v, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att begränsa regeringens mandat att minska statens ägarandel i Posten, Nordea, Telia Sonera och SBAB.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att LKAB ska kvarstå i statlig ägo.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beakta LKAB:s avkastningskrav med avseende på bolagets ansvar för de samhällen som påverkas av gruvverksamheten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skärpta riktlinjer för ersättningar till ledande befattningshavare i de statliga företagen.

2009/10:N4 av Tomas Eneroth m.fl. (s, v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Vattenfall ska kvarstå i statlig ägo.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska förtydliga Vattenfalls uppdrag att vara ledande i omställningen till en uthållig energiförsörjning.

2009/10:N5 av Per Bolund m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska förtydliga Vattenfalls uppdrag att vara ledande i omställningen till en uthållig energiförsörjning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska ge i uppdrag till Vattenfall att snarast ta fram en tidsplan för fullständig avveckling av sin brun- och stenkolsanvändning i Tyskland och Polen fram till 2020.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska slå fast en årlig minskning av Vattenfalls koldioxidutsläpp som bolaget måste uppnå, och som stämmer överens med Sveriges långsiktiga klimatmål.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Vattenfalls verksamhet måste överensstämma med riksdagens beslutade miljömål och Sveriges internationella åtaganden på miljöområdet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Vattenfall ska avveckla sin kärnkraftsverksamhet i andra länder eftersom bolaget inte visat sig klara verksamheten med godtagbar säkerhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Vattenfalls budget för lobbyverksamhet ska särredovisas och hållas på en rimlig nivå.

Redogörelse 2009/10:RRS5

Redogörelse 2009/10:RRS5 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:C498 av Karin Svensson Smith (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de statliga bolagens arbete med socialt ansvar, mänskliga rättigheter och etik bör utvärderas och granskas externt och att denna process bör bli transparent.

2009/10:Kr332 av Fredrick Federley och Annie Johansson (båda c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur en försäljning av de statliga spelbolagen ska hanteras.

2009/10:T426 av Lars Ohly m.fl. (v):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten bör minska lönsamhetsmålet till 5 % och avskaffa utdelningsmålet för att möjliggöra utbyggnad av bredbandsnät i landet.
60. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att SJ AB:s avkastningskrav till ägaren, dvs. staten, avskaffas och att lönsamhetsmålet minskas till 5 %.

2009/10:N204 av Mats Gerdau (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sälja Lernia AB.

2009/10:N212 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det sätts ett lönetak i de statliga bolagen.

2009/10:N232 av Finn Bengtsson och Jessica Polfjärd (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avveckla statens ägande i SAS.

2009/10:N253 av Kristina Zakrisson och Maria Stenberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att LKAB och Vattenfall bör kvarstå i statlig ägo.

2009/10:N279 av Åsa Lindestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statens uppdrag åt Vattenfall.

2009/10:N290 av Ann-Christin Ahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att man vid försäljning av statliga bolag bör se till att jämställdheten i dessa behålls.

2009/10:N366 av Finn Bengtsson och Lars Hjälmnered (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en försäljning av AB Svenska Spel.

2009/10:N371 av Anita Brodén (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Vattenfall som ekologiskt och ekonomiskt energitjänstföredöme.

2009/10:N391 av Jan Ericson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge statliga Vattenfall i uppdrag att använda en del av sina vinstmedel för att investera i ett nät av laddstationer för elfordon.

2009/10:N392 av Jan Ericson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Vattenfall bör avyttra sina anläggningar för produktion av kolkraft.

2009/10:N418 av Peter Jonsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Vattenfall och energipolitiken.

2009/10:N429 av Per Bolund m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om större krav på Vattenfall att fasa ut fossila bränslen.

2009/10:N473 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Vattenfall.

2009/10:N479 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över statens uppdrag åt Vattenfall.

2009/10:N487 av Peter Hultqvist m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Vattenfalls roll i energipolitiken.

BILAGA 2

Företag med statligt ägande

	Ägarandel %	Resultatkrav
Näringsdepartementet (enheten för statligt ägande)		
<i>Företag med marknadsmässiga krav</i>		
A/O Dom Shvetsii	36	Ja
Akademiska Hus AB	100	Ja
Arbetslivsresurs AR AB	100	Ja
Fouriertransform AB	100	Ja
Green Cargo AB	100	Ja
Jernhusen AB	100	Ja
Kasernen Fastighets AB	100	Ja
Lernia AB	100	Ja
LKAB	100	Ja
Nordea Bank AB	19,9	Ja
Posten Norden AB	60,7 ¹	Ja
SAS AB	21,4	Ja
SJ AB	100	Ja
Specialfastigheter Sverige AB	100	Ja
Sveaskog AB	100	Ja
Svenska Rymdaktiebolaget	100	Ja
Svenska Skeppshypotekskassan	100	Ja
Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB	100	Ja
Svevia AB (tidigare Vägverket Produktion)	100	Ja
Telia Sonera AB	37,3	Ja
Teracom AB	100	Ja
Vasallen AB	100	Ja
V ¹ attenfall AB	100	Ja
Vectura Consulting AB (tidigare Vägverket Konsult och Banverket Projektering)	100	Ja
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
AB Bostadsgaranti	50	Nej
AB Göta kanalbolag	100	Nej
AB Svensk Bilprovning	52	Nej
RISE Research Institutes of Sweden Holding AB (tidigare Ireco)	100	Nej
Samhall AB	100	Nej
SOS Alarm Sverige AB	50	Ja
SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut AB	100	Ja

¹ Röstandel 50 %

	Ägarandel %	Resultatkrav
Näringsdepartementet (övriga enheter på departementet)		
<i>Företag med marknadsmässiga krav</i>		
Swedish National Road Consulting AB	100	Ja
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
Almi Företagspartner AB	100	Nej
Arlandabanan Infrastructure AB	100	Nej
Botniabanan AB	91	Nej
Innovationsbron AB	83,7	Nej
Norrland Center AB	33,3	Nej
Svensk-danska broförbindelsen SVEDAB	100	Nej
Visit Sweden AB	50	Nej
Utrikesdepartementet		
<i>Företag med marknadsmässiga krav</i>		
AB Svensk Exportkredit	100	Ja
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
Swedfund International AB	100	Ja
Socialdepartementet		
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
Apoteket Omstrukturering AB (dotterbolag: Apoteket AB och Apotekens Service AB)	100	Ja
Systembolaget AB	100	Ja
Finansdepartementet		
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
AB Svenska Spel	100	Ja
Statens Bostadsomvandling AB	100	Ja
Miljödepartementet		
<i>Företag med marknadsmässiga krav</i>		
Swedesurvey AB	100	Ja
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
AB Svenska Miljöstyrningsrådet	85	Nej
Integrations- och jämställdhetsdepartementet		
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
SIS Miljömärkning AB	10	Nej

	Ägarandel %	Resultatkrav
Kulturdepartementet		
<i>Företag med särskilda samhällsintressen</i>		
Kungliga Dramatiska Teatern AB	100	Nej
Kungliga Operan AB	100	Nej
Voksenåsen A/S	100	Nej